

İDARE

Dahiliye Vekâletinin Aylık

Yıl: 13

Eylül 1939

Sayı: 138

RESMÎ KISIM

Başvekilin T.B.M.M. indeki beyanâtı	921
Tayinler	930
Takdir edilenler.....	933
Kararnameler	935
Mülki teşkilat	938
Vekaletimiz tamimleri	939
Diğer vekaletlerin tamimleri.....	959
Çalışma raporları	961
Tekaüt ve yetim aylıkları	963

Cumhuriyet Matbaası – İstanbul
1939

Resmî Kısım

Nutuklar

**T. B. M. Meclisinin 11/9/1939 tarihli toplantısında Başvekil
Dr. Refik Saydam tarafından vaki olan beyanat**

Muhterem arkadaşlarım,

İki aylık bir tatil devresinden ve müntehiblerinizle yakından temasdan sonra, verdiğiniz karar veçhile bugün toplanmanız, Hükümetiniz için çok ferahlı ve kendisine kuvvet verecek bir hâdisedir. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

Bu iki ay içinde, Avrupa vaziyetinde vukua gelen elim hâdiseler malûmunuzdur. Aylardan beri sulhu muhafaza için yapılan bütün teşebbüsler maalesef müsbet bir neticeye varamamış, emri vaki oluncaya kadar bertaraf edileceğini ümit etmekten hali kalmadığımız harp başlamıştır. Ümitlerimizin tahakkuk edememesinden hepimiz muztaribiz.

Türkiye cumhuriyetinin siyaseti, bu son zamanların mühim vekayii içinde, aynı istikameti muhafaza etmiş, aynı teyakkuz ve dikkatle muntazar inkişafını takip eylemiştir.

Muharip taraflarla münasebetlerimiz normaldir ve beynelmilel münasebat kaidelerine uygundur. Almanya ile aramızda doğrudan doğruya bir siyasî ihtilâf mevzuu yoktur. Polonya ile münasebetlerimiz ise hemen daima arızasız ve dostane olmuştur. İngiltere ve Fransa ile malûmunuz olan muayyen esaslarda menfaat iştirakimiz ve müşterek telâkkilerimiz vardır. Bu memleketler ile müza-

keresine. başladığımız nihaî muahedelerin en dostane bir hava içinde görüşülmesi devam etmektedir.

Aziz arkadaşlarım,

Biz bugünkü harbin haricindeyiz. Bu harbin memleketimize bulaşacak inkişaf lar göstermemesini temenni ediyoruz. Memleketimizin bazı yerlerinde almış olduğumuz askerî tedbirler, ancak ihtiyat tedbirleridir.

Arkadaşlarım,

Komşumuz Sovyet İttihadı ile münasebatımız dostanedir ve dostane kalacaktır. (Bravo sesleri, alkışlar) Alâka ve rabitalarımızda hiç bir değişiklik yoktur. Temaslarımız ve mutat olan fikir teatilerimiz her zamanki gibi samimîdir.

Haricî siyasetimizin diğer unsurları, son defaki maruzatımdan beri, size arz edilecek bir tebeddül göstermemişlerdir.

Hakkından emin olan milletimiz; hakka ve kuvvetine dayanan politikasında sükûnla, şuurla ve teyakkuzla yürümekte devam edecektir. (Bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım.

Memleketimizde memnuniyete değer bir sükûn mevcuttur. Halkımız, huzur ve emniyet içinde iş ve güçlerde meşguldür. Türkiyede inzibat ve asayiş, hiç bir medenî memlekette daha zayıf değildir. Milletimiz, beynelmilel buhranın inkişafını vekar ve metanetle takip ediyor. Millî Şefe, Yüksek Meclise bağlılığı ve itimadınızla mübahi olan Hükümetinize karşı itimadı iftihar ve hatta gurur verecek derecededir. (Bravo sesleri, alkışlar). İnsanlığa arız olan ve inkişaf seyrile devam müddeti, tahribatının derecesi bugünden kestirilemeyen büyük buhran, karşısında, milletimiz için en isabetli hareket tarzının ihtiyar edildiğine ve bundan sonra da bu yolda şuurlu bir surette yürüneceğine herkesin inandığını görmekle kuvvet ve inşirah duymaktayız. (Bravo sesleri)

Arkadaşlarım,

Tatilden evvel kabul buyurduğunuz Barem Kanunu tatbik mevkiine girdi. Bundan müteessir olacak vatandaşların adedi az olmamasına rağmen, alâkadarlar bu kanunun tatbikatını sükûnetle karşılamakta, hattâ bunların, büyük bir ekseriyeti, bundan vicdanî bir memnuniyet ve inşirah duymaktadır, kanaatindeyiz.

Elde ettikleri menfaatlerin bir kısmından mahrumiyete mukabil bu kanunun bertaraf ettiği hal, yani memlekette yaptığı tahribattan millî bünyenin kurtulmuş olması, kendilerini, vicdanlarını sıkan bir huzursuzluktan kurtarmıştır. Bunu emniyetle huzurunuzda arzede bilirim,

Türk çocukları, her hangi bir saikin kendi aralarına soktuğu müsavatsızlığı ve içtimai nizama müteveccih arzayı, velev kendi maddî menfaatlara uygun da olsa, asla hüsnü telâkki etmezler ve böyle bir arızanın bertaraf edilmesini beklerler, hatta onun için bizzat çalışırlar, kanaatindeyiz. Biz, bu tecrübeye de bu hakikatin tecelli ettiğini görmüş olmakla müsterihiz.

İktisadî sahadaki çalışmalarımız, alâkalı vekâletler arasında yapılan son iş taksiminden sonra, daha verimli bir şekilde inkişaf etmektedir. Devlet sanayi programlarının tatbik ve ikmaline, açılmış fabrikaların faaliyetlerinin daha iyi tanzimine dikkatle çalışılmaktadır. Meclis Parti Gurubumuzun son direktiflerinden mülhem olarak Devlet sanayii ve madenleri işlerinde ve umumî olarak sanayi ve maadin kredisinin daha müsmir esaslar dahilinde tanzimi üzerinde tesirleri şümüllü olacak ve iktisadi hayatımızın inkişafına cevap verecek tedbirler ittihazını ehemmiyetli bir mevzu olarak ele almış bulunuyor. Bu husustaki kanun lâyihaları kısa bir zamanda huzurunuzda gelecektir. Yer altı servetlerinin araştırılması faaliyeti, muntazam bir program altında devam etmekte ve başlıca Devlet madenlerinin geniş miyasta istismarı yolundaki faaliyete hız verilmektedir. Ergani Bakır Madeni işlemeğe başlamıştır. Morgol Madeninin de teçhizatına çalışıl-

maktadır, Kömür istihsalâtında, mevcut vasıta, şart ve imkânların israfına mahal verilmeyerek azamî neticeler elde etmek için her türlü gayret sarfolunmaktadır. Bununla beraber bu mevzuda istihsalâtı teşkilâtlandırmak ihtiyacı karşısında bulunduğumuzu işaret etmek isterim. Kömür havzasının Devletleştirilmesi için de teşebbüse girişilmiştir. Cumhuriyetin büyük eseri ve Türk Sanayiinin en büyük temelini teşkil eden Karabük demir ve çelik fabrikalarının şu anda ilk istihsalini vermekle Millî Sanayiimize kudretli bir unsur katmış olduğunu arzetmekle sevinç duyarım. (Bravo sesleri, alkışlar).

Arkadaşlarım,

Büyük Meclisin tatil devresine girmesini takip eden aylarda Hükümetinizin, ticaret politikası ve bunun tatbikatı üzerinde ehemmiyetli faaliyeti olmuştur.

Haricî ticaretimize yeni istikametler verilmesi şeklinde başlayan bu faaliyete, Avrupada harbin başlamasını müteakip, bir taraftan daha fazla kuvvet verilirken, diğer taraftan da dahilî fiyatlarımızın makul hadlerde tutulabilmesi, iç pazarların harekete getirilmesi mevzuları süratle ele alınmış, mahsullerimizin kıymetlendirilmesi ve kredilenmesi ile meşgul teşekküllere yeni vazifeler verilmiş, bankalardan mevduatın çekilmesi teşebbüsati Millî Bankalarımızın ve Merkez Bankasının müşterek mesaisi ile şimdye kadar sarsıntısız bir şekilde idare edilmiş olduğu gibi; son günlerde iç piyasada görülen bazı ihtikâr hareketlerini, daha ilk adımda akamete uğratacak tertibat ve ihzarata da girişilmiş bulunmaktadır. (Bravo sesleri)

Müsaade buyurulursa bu işlerin her biri hakkında kısaca maruzatta bulunmak isterim.

İç fiyatlarımızla dünya fiyatları arasındaki muvazenesizlik yüzünden, Merkezi Avrupa Devletleri haricinde kalan memleketlere yaptığımız ihracatımızın son senelerde arzettiği müşkülâtı bertaraf etmek için, bazı Büyük Devletlerle ticaret anlaşmalarımızı ihracatımıza imkân verecek bir şekilde tanzime gayret ederken, aramızda anlaş-

ma mevcut olan ve olmayan memleketlerle ticaretimizi kolaylaştıracak âcîl tedbirlere de tevessül eylemiş bulunmaktayız. Fransızlarla yapılan ticaret anlaşması, İngiliz takas listesine kredi anlaşmasında mevzu bahis olan mahdut mallardan maada bütün ihraç mallarımızın ithal edilmesi, Kanada ve Mısır ile olan ticaretimizin inkişafına engel teşkil eyleyen bazı kararların kaldırılması bu meyanda zikrolunabilir. Bu suretle başlıca ihraç maddelerimizin sürümü teshil edildiği gibi; sanayimizin muhtaç bulunduğu bazı ham maddelerin ithal imkânları da temin edilmiş olmaktadır.

Haricî mübadelâta temayül eylediğimiz takas muamelelerini intizam altına almak, ithalâtımızı müşkülâta maruz kılan prim yükselmelerine mâni olmak ve bunları iç ve dış piyasa icaplarına göre ayarlamak gayesile üç büyük millî bankamızın iştirakile, kuvvetini Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunundan alan bir takas limited şirketi kurulmuştur. Direktiflerini Ticaret ve Maliye Vekâletlerde Merkez Bankamızın mümessillerinden müteşekkil bir komisyondan almak suretile işliyen bu teşekkül, pek kısa bir zamanda gerek takas primlerini tanzim, gerek başı boş bir halde cereyan eden ve çok defa spekülâtif bir mahiyet alan hareketlere mâni olmak bakımından değerli mesaide bulunmuş, prim seviyelerinde mühim sayılacak tenzilât teminine muvaffak olduğu gibi, ihracat ve ithalât tacirlerimize de itimat edilebilecek emin bir mesnet olmak itibarile, her tarafta memnuniyet uyandırmıştır.

Büyük ehemmiyet verdiğimiz meselelerden biri de, zirai mahsullerimizin Katlarını hakikî piyasa icapları haricindeki âmillerin tesiri altında kalarak düşmekten korumak ve bu suretle bunların değer Hatlarla satışını temin eylemektir.

Bu hedefe yaklaşmak için bir taraftan ihraç imkânları mevcut oldukça bazı mühim ihraç maddelerimiz için ihracatçıların müşterek ve mütesanit bir surette ha-

reket etmelerini temin edecek tacir birlikleri vücade getirmek suretile fiatlar makul hadlarında korunmak istenilmiş; İnhisarlar Umum Müdürlüğünün piyasada nazımlık hizmetini görecektir şekilde, mübayaatta bulunması temin olunmuş; ve diğer taraftan bu günkü ahval ve şeraitin ihdas ettiği bazı mahallî sıkıntılı vaziyetleri önlemek üzere üzüm, incir, fındık bölgelerinde satış kooperatif teşkilâtımızın faaliyetleri genişletilerek ortak olmayan müstahsillerin mallarını da toplamak ve bu mallar mukabilinde avans vermek teşebbüsüne girişilmiştir. (Bravo sesleri) Halen satış kooperatiflerimizin malî bünyeleri ile mütenasip bir surette idare edilen bu ilk hareketi takviye eylemek, bu teşekküllerin ihdas edecekleri senetleri reeskont muamelesine tâbi tutmak sureti ile kendilerine daha geniş bir faaliyet sahası açmak kararındayız.

Son günlerde iç piyasada görülen bazı ihtikâr hareketleri münasebeti ile aldığımız tedbirlerden de bahsedeyim. Üç gün evvel neşrettiğim bir tebliğ ile memlekette en az bir senelik ihtiyaçtan fazla işe mevaddı bulunduğunu, zarurî maddelerin hemen kâffesinin ya ihracı men veya lisansa tâbi tutulduğunu, ihtikâra teşebbüs edecekler hakkında hükümetin en şiddetli bir surette takibata geçeceğini etrafıca efkârı umumiyeye izah eylemiştim. Mazide hepimizin şahidi olduğumuz vukuatın tekerrürüne fırsat ve imkân verilmeyecektir. (Bravo sesleri, alkışlar)! Şimdiden İdarî ve kanunî bütün tedbirlere müracaat edilmiş olmakla beraber, bu husustaki mevzuatımızın ikmal ve takviyesi lâzımgeldiği neticesine de vardık. Bu maksatla, iki kanun lâyihası bugünlerde Yüksek Huzurunuzda takdim olunacaktır.

Haricî duruma nazaran, ziraî istihsali teşvik ve takviye eylemek başlıca meşgalemiz olacaktır. Bütün resmî teşkilâtımız bu maksadı temin edecek şekilde tahrik edilmiş bulunmaktadır. Ziraî istihsalin inkişafına yarım olacak

bir tedbir olmak üzere, ziraat kredi faizlerinde ahiren yapmış olduğumuz tenzilâtı da zikrelemek lâzımdır.

Ziraat Bankasının ziraat kredi ve satış kooperatiflerine % 7, 5 faizle açmakta olduğu kısa vadeli kredilerden istihâlâ taallük eden ve takriben 12.000.000 liraya balığ o- lian kısmının faizleri % 5,25 haddine indirildiği gibi; bankanın müstahsile doğrudan doğruya açtığı ve vadeleri 5 seneye kadar yükselen orta vadeli kredilerle vadeleri beş seneden fazla olan uzun vadeli kredilerin faizleri de % 8,5 dan % 6 ya tenzil edilmiş bulunmaktadır. Bu nisbet %0 30 a yakın bir ucuzlama demektir.

Alman bu tedbir ile bir taraftan kooperatiflerin himaye edilmesine diğer taraftan zürrain işletmenin demirbaşını teşkil eyleyen vasıtalarla teçhizine ve Ziraat Vekâletinin ziraat istihsal programının tahakkuk ettirilmesine daha fazla imkân verilmiş olmaktadır.

Ziraat kredide faizlerin indirilmesi teşebbüsü yanında, açılan kredilerin kolay işlenmesine ve bilhassa formalitesinin az bir mekanizmaya tâbi tutulmasını esas şart koyduk.

Ticarî hayatımıza ait tedbirleri arzederken bankalardan mevduatın çekilme hareketi hakkında da bir kaç kelime söylemek isterim. Bir kısım vatandaşlar bu ayın başında mevduatlarını geri almak için bankalara müracaata başladılar. Mevduatın çekilme hareketi geçen hafta şayanı ihmal olmayacak bir vüs'atta iken, üç dört günden beri evvelâ durgunlaşmış müteakiben tevakkufa yakın bir manzara göstermekte bulunmuştur.

Vatandaşların bankalarımızdaki mevduatları hakkında endişeye düşmeleri için hiç bir ciddi sebep yoktur. Bankalarımız, şimdye kadar muhtelif vesilelerle bünyelerinin sağlamlığını isbat ettikleri gibi, halen de bütün talepleri karşılayabilecek bir durumdadırlar. Vadeli mevduatın dahi iadesine devam olunması bunun en yeni ve bariz delilini teşkil eyler.

Hükümetiniz, mevduatın çekilme hareketi karşısında-

.....928.....

talep edilen mevduatın her halde iade olunmasını en doğru bir yol olarak kabul etmiş ve bu hususta icabeden tertibatı da almıştır. (Bravo sesleri alkışlar)

Aziz arkadaşlarını,

Ziraî istihsâl vaziyetimiz emin ve sağlamdır.

Gıda maddeleri üzerinde her hangi bir sıkıntı varit değildir. Bereketli ve iyi kaliteli bir mahsul yılını idrak etmiş bulunuyoruz. Evvelce de arzettiğim gibi, mevcudumuz yıllık ihtiyacımızın üstündedir. İstihsâl kudretimiz eski devirlere nisbet edilmeyecek derecede yüksektir. Yalnız son sekiz-on yıl içinde ekim sahası asgarî bir hesapla yüzde otuz, alman mahsul ise ortalama yüzde elli artmıştır. Bu artış, bazı çeşitlerde yüzde yüzü bulmakta ve hatta aşmaktadır.

Geçen Umumî harpten evvel büyük şehirlerimizin ekmek ve un ihtiyacının dışardan temin edildiğini hepimiz hatırlarız. Bugün ise buğday da ihraç edecek vaziyete geçmiş bulunuyoruz. Sekiz-on yıl evveline gelinceye kadar yirmi - yirmi beş milyon kentali ancak bulabilen buğday rekoltesi bugün 35-40 milyon etrafındadır ki ihtiyacımızın fevkindedir. Toprak mahsulleri ofisinin silo ve depolarındaki buğday miktarı bir buçuk milyon kentaldir. Köylü ve tüccar elinde de bunun en az iki misli bir stok kalmış olduğunu tahmin ediyorum.

Pirinç, harbi umumiden evvel hemen tamamen bir ithal maddesi idi, bugün pirinci de ihtiyacımıza yeter derecede yetiştirmektedir. Ve daha fazlasını yetiştirecek vaziyetteyiz.

Şeker evvelce münhasıran hariçten tedarik ediliyordu. Bugün bunu memleket içinde ve ihtiyacımızın yüzde yetmiş beşi derecesinde yapmaktayız.

Diğer bütün gıda ve iaşe maddeleri üzerinde de aynı inkişaf ve tezayüdü görmektedir. Fındık, kuru üzüm, incir ve emsali gibi bugün esas itibarile ihraç ettiğimiz mahsullerimizin de çok kesif ve yüksek kalorili gıda maddeleri olduğunu unutmamak lâzımdır.

Et bakımından da vaziyet müsait ve emindir. Hayvan miktarı yıldan yıla artmaktadır, bu artış 929 a nisbetle yüzde kırkı bulmaktadır. Pamuk ve yünümüz memleket ihtiyacının çok fevkindedir.

Aynı mülâhaza ile istihsali eksiltmemek, bilâkis arttırmak için icabeden bütün tedbirleri de almak yolundayız.

Arkadaşlarım,

Tatil devresinin en göze çarpan mühim ve sevindirici hâdisesi, Türk Ordusunun, bu sene Trakya Mıntakasında yaptığı büyük manevralardır. (Bravo sesleri, alkışlar) Reî- sicümlurumuz Millî Şefimizin de şeref verdiği bu manevralar, Türk Milletinin hakikaten göğsünü kabartacak bir intizam ve muvaffakiyetle cereyan etmiş ve Türk kumanda heyetinin olduğu kadar Türk erlerinin de, ne azimde ve ne kudrette olduğunu vazihan göstermiştir. (Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar). Bunu, huzurunuzda iftiharla ve emniyetle söylemekle bir vazife ifa ettiğime kaniim. (Şiddetli alkışlar).

Keza, bu arada yine Türk azmîle ve elîle yapılan demiryollarımızın bir merhalesine daha geldik. Şimendifer Erzuruma vardı. (Şiddetli alkışlar).

Aziz arkadaşlarım,

Bugünün en mühim meselelerinden size hülâsaten bahsetmiş bulunuyorum. Büyük Meclisin işe başlaması bize hem kuvvet, hem emniyet verir.

Biz o kanaattayız ki bugünkü dünya badirelerinden, Türk vatanını ve Türk milletini ancak sizin isabetli kararlarınız koruyacaktır. (Şiddetli ve sürekli alkışlar).

Tayinler

No : 2/11879

Burdur valisi Abdülhalik Savaş'ın görülen İdarî lüzum üzerine vekâlet emrine alınması ve Burdur valiliğine İstanbul Emniyet Müdürü Sadri Aka'nın tayini Dahiliye Vekilliğinin 2/9/939 tarih ve 5096 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 5/9/939 tarihinde kabul olunmuştur.

No : 15264

1 — Kastamonu mektupçusu Tevfik Eşmeli'nin Isparta mektupçuluğuna, Burdur mektupçusu İsmail Hakkı Tunçeli'nin Kastamonu mektupçuluğuna, Ovacık kaymakamı Cevdet Anday'ın Aydın mektupçuluğuna, Maraş mektupçusu Agâh Yüce'nin Seyhan mektupçuluğuna, eski Afyon mektupçusu Aziz Üçok'un Maraş mektupçuluğuna tayinleri tensip edilmiştir.

2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

10/Eylül/1939

No : 15265

1 — Of kaymakamı Kâmil İnkaya'nın Çarşamba kaymakamlığına, Çarşamba kaymakamı Halil Demirbağ'ın Şebinkarahisar kaymakamlığına, Patnos kaymakamı Muzaffer Güven'in Çorlu kaymakamlığına, Ahlat kaymakamı Mazlum Yegül'ün Terme kaymakamlığına, Kargı kaymakamı Süleyman Sargut'un Of kaymakamlığına, Mut aymakamı Cemil Bingöl'ün Osmaniye kaymakamlığına, Babaeski kaymakamı Kalit Kutlay'ın Devrek kaymakamlığına, Nusaybin kaymakamı Hamdi Onat'ın Maden kaymakamlığına, Vekâlet hukuk müşavirliği Muhakemat müdür muavini Ekrem Vardarlı'nın Şerefli Koşhisar kaymakamlığına, Emniyet müdürlerinden Sekip Yurdakul'un Nik-

sar kaymakamlığına, Mahallî İdareler şube müdür muavinlerinden Esat Kaya Ayman'ın Nevşehir kaymakamlığına, Şebinkarahisar kaymakamı Nuri Güven'in Gercüş kaymakamlığına, Memurlar, Sicil ve Muameleat Umum Müdürlüğü şeflerinden Feyzi Tugay'ın Mecidözü kaymakamlığına, Mahallî İdareler Şube müdür muavinlerinden Kemal Başkal'ın Mut kaymakamlığına, Aydın mektupçusu Rifat Erdal'ın Kozan kaymakamlığına, Emniyet şube müdür muavinlerinden Cahit Ortaç'ın Kargı kaymakamlığına, Siyasal Bilgiler Okulu mezunlarından staj müddetini ikmâl etmiş olan Nejat Ertür'ün Çivril kaymakamlığına, Şemdinli kaymakamı Şakır Canalp'ın Erciş kaymakamlığına, Seyhan mektupçusu Nihat Daniş'in Silifke kaymakamlığına, tayinleri tensip edilmiştir.

2 — İşbu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

10/Eylül/1939

No : 15272

1 — Fatih kaymakamı İhsan Sakızlı'nın Şile kaymakamlığına, Şile kaymakamı Rebi Karatekinin Fatih kaymakamlığına, Eyüp kaymakamı Haşım Kuvan'ın Geyve kaymakamlığına, Geyve kaymakamı Sait Ali Yücel'in Eyüp kaymakamlığına, İstanbul seferberlik müdürü Nail İlter'in Silivri kaymakamlığına, Silivri kaymakamı Ekrem Günen'- in İstanbul seferberlik müdürlüğüne, Tosya kaymakamı Şehap Ural'ın Yaylak kaymakamlığına, Seferberlik şube şeflerinden Esat Onatın Tosya kaymakamlığına, staj müddetini ikmâl eden hukuk mezunlarından Kadri Eroğan'ın Saimbeyli kaymakamlığına yeniden ve naklen tayinleri tensip edilmiştir.

2 — İşbu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

13/Eylül/1939

.....982.....

No : 15303

1 — Safranbolu kaymakamı İhsan Kayanın Gerede' Kaymakamlığına, Gerede kaymakamı Ramız Batukun Mudanya Kaymakamlığına, Akçadağ Kaymakamı Hulüsi Akalının Bafra kaymakamlığına, Bafra kaymakamı Sadi Cidalin Safranbolu kaymakamlığına, İslâhiye kaymakamı Bekir Sıtkı Tuğalın Kızıltepe kaymakamlığına, Kızıltepe Kaymakamı Kâmuran Tuğmanın Hayrabolu kaymakamlığına, Haran Kaymakamı Sadık Tuncelin Ahlat Kaymakamlığına, Eski Seferihisar Kaymakamı Cevdet Çankanın Refahiye kaymakamlığına, Mülkiye mezunlarından stajını bitiren Sadri Artucun İslâhiye kaymakamlığına naklen ve yeniden tayinleri tensip kılınmıştır.

2 — İşbu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.
26/9/939

No : 15304

1 — İzmir idre heyeti azası Mes'ut Dinçer' in İstanbul İdare Heyeti azalığına, İstanbul idare heyeti âzası Enver Nayir'in İzmir idare heyeti âzalığına naklen tayinleri tensip kılınmıştır.

2 — İşbu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.
26/9/939

Takdir edilenler

Takdirname ile taltif edilen valiler

Kastamonu valisi Avni Doğan Kastamonu fđdanlıđının tesis ve :tevsii ile vilâyetin Ziraat Vekâletini ilgilendiren diğer işlerinde gösterdiği alâkadan dolayı Ziraat Vekâletince takdirname ile taltif edilmiştir.

Takdirname ile taltif edilen mektupçular

Urfa vilâyeti mektup- Belediye işlerindeki mesai ve fa-
çusu Şeref Ayıldız : aliyetinden ötürü vilâyetçe tak-
dirname ile taltif edilmiştir.

Takdirname ile taltif edilen kaymakamlar

Fatsa kaymakamı İlhan Yol yapılmasında ve kaza civa-
Engin : rındaki bataklığın kurutulma-
sında gösterdiği muvaffakiyet-
ten dolayı Ordu Vilâyetince tak-
dir edilmiştir.

Eleşkirt kaymakamı Kazanın idarei umumiyesinde
Cevdet Barn : ve bilhassa imar işlerinde gös-
terdiği fevkalâde gayret ve mu-
vaffakiyetten dolayı Ağrı viliâ-
yetince takdir edilmiştir.

Ünye kaymakamı Avni Ünye - Erbaa yolunun yapılma-
Tümer : sındaki gayret ve faaliyetinden
dolayı Ordu vilâyetince takdir e-
dilmiştir.

Milâs kaymakamı Rasim Yol faaliyetinden dolayı Muğla
Arda : vilâyetince takdirname ile taltif
edilmiştir..

Lice kaymakamı Fikret Oyman	:	Belediyeye temin ettiği akardan, bayındırlık işlerindeki verimli çalışmasından ve şaki Halil'in Suriyedeki yerini haber alarak mahallinde yakalayıp hududu-muza teslimini temin etmesinden dolayı Diyarbakır vilâyetince takdir edilmiştir
Mudurnu kaymakamı İbrahim Sayın	:	Kaza dahilinde bir yatılı mektep inşasında gösterdiği hizmet ve gayrete binaen Bolu vilâyetince takdir edilmiştir.
Arpaçay kaymakamı Bekir Aktan	:	İskân işlerinde gösterdiği gayret ve faaliyetten ötürü Kars vilâyetince takdir edilmiştir.

Takdirname ile taltif edilen nahiye müdürleri

Küllük nahiyesi müdürü M. Ali Karakartal	:	Milâs kazası ile Söke hududu arasında açılan yolda sebkedan hizmetinden dolayı Muğla vilâyetince takdir edilmiştir.
Selimiye nahiyesi müdürü Abbas Ulusoy :		Milâs kazası ile Söke hududu arasında açılan yolda sebkedan hizmetinden dolayı Muğla vilâyetince takdir edilmiştir.
Karlı Avsar nahiyesi müdürü Nebil Sarman	:	Mektep inşaatında ve köylüyü irşatta gösterdiği faaliyetten dolayı Urfa vilâyetince takdir edilmiştir.
Ağva nahiyesi müdürü Muhlis Turasay	:	Telefon ve köy yolları inşası hususunda gösterdiği gayretten dolayı İstanbul vilâyetince takdir edilmiştir.

Kararnameler

Kararname No : 2/11831

1927 senesinde teŖekkl edip bu kerre Nizamnamesini 3512 sayılı Cemiyetler Kanununa göre tanzim etmiŖ olan (İstanbul Millî Sanayi Birliği) nin Ŗimdiye kadar kullandıkları «Millî» unvanını bundan böyle de muhafaza etmesi; İktisat Vekilliğinin 24 mart 1939, 20 nisan 1939 tarih ve 15159, 19188 sayılı tezkerelerde yapılan teklifi ve Dahiliye Vekilliğinin 26/8/1939 tarih ve 46470 sayılı mtaleanamesi üzerine 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 16 ncı maddesine tevfikan İcra Vekilleri Heyetince 4/9/1939 tarihinde kabul olunmuŖtur.

Kanun No.	BaŖlıđı	Düstur Tertib	Cild	Sahife	Resmî Gazete Sayı
3512	Cemiyetler Kanunu	3	19	1575	3959

Kararname No : 2/11842

Nüfus kütüğünde Urfanın Eyyubiye Mahallesiinin 4/139 cildin 122 sayılı evi üzerinde kayıtlı bulunan ve Kürt ırkından olan 1311 Urfa doğumlu Süleymanoğlu Halil ile kardeŖleri 1316 doğumlu Mehmed Salih, 1319 doğumlu mer, 1328 doğumlu Ŗkr ve 1329 doğumlu Abdurrahman'm Suriyeye kaçtıkları ve orada resmî izin almadan yabancı Devlet tabiiyetine geçtikleri anlaŖıldıđından yurddaŖlıđımızdan çıkarılmaları; Dahiliye Vekilliğinin 26/8/1939 tarih ve 11274 11511/7847 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine 1312 sayılı kanunun 9 uncu maddesine tevfikan İcra Vekilleri Heyetince 4/9/1939 tarihinde kabul olunmuŖtur.

Kararname No : 2/11920

NeŖir tarihi: 22/9/939

İdareî hususiyelerle belediyelerin veznedarlıklarının ifa Ŗekli hakkmdakil8/10/1931 tarih ve 11859 sayılı kararna-

'.....936.....

meye bağı esasların ilişik şekildeki gibi tadili Maliye ve İktisat Vekilliklerinin muvafakatlarına atfen Dahiliye Vekilliğinin 4/9/1939 tarih ve 213/14398 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 11/9/1939 tarihinde kabul olunmuştur. 11//9/1939

1 — Bilûmum İdarei Hususiyelerle belediyelerin veznedarlığı, şubesi bulunan yerlerde İş Bankası, bulunmayan yerlerde Ziraat Bankası tarafından yapılacaktır. Ziraat Bankası şubesi bulunmayan yerlerde hususî idare veznedarlığının mal sandıklarınca ifasına devam olunacaktır. Ve bu gibi yerlerde belediye veznedarlığı bulunacaktır.

2 — İş ve Ziraat Bankalarına veznedarlık vazifesinin ifasından dolayı hiç bir masraf verilmeyecektir.

3 — Hususî idareler ve belediyeler tarafından Ziraat Bankasına verilen havaleler ücrete tâbi olacak ve Bankanın merkez müdürlüğü ile İstanbul Şubesi :

	50.000	L. kadar	Fazlası:
Üç ay evvel ihbarlı		2.75	2.5
Altı ay evvel ihbarlı		3.25	2.75
Bir sene ve daha fazla vadeli veya ihbarlı		3.5	3.25
İki sene ve daha fazla vadeli veya ihbarlı		4	3.75

nisbetinde faiz verecek diğer şubelerince mevduata faiz yürütülmeyecektir.

4 — İş Bankasınca havaleler için ücret talep olunmayacak 1 Kânunusani 1939 dan itibaren:

Vadesiz mevduata senevi	% 1	1/4
Altı ay vadeli mevduata senevi	% 2	1/2
Bir sene ve daha fazla senevi	% 3	1/2

nisbeti dahilinde faiz verilecektir.

5 — Halen banka şubelerde muamele yapmakta olan hususî idareler ve belediyelerin mevduatı için kabul edilmiş' olan faiz miktarı mahfuz kalmak üzere asgarî yukarıdaki nisbetler dahilinde faiz verilecektir.

Kararname No.	Başlığı	Düster Tertib	Cild	Resmî Gazete Sahife Sayı
------------------	---------	------------------	------	--------------------------------

11859 Vilâyet Hususî İdarelerde Belediyelerin veznedarlığını ifa edecek millî bankalar hakkındaki bazı esasların kabulüne mütedair kararname 1943 sayılı Resmî Gazetededir.

Kararname No : 2/12003

Vatandaşlığa alınmasını isteyen ve fena bir hali olmadığı anlaşılan Françesko kızı 1897 İstanbul doğumlu Lüsi Alibranti'nin 1312 sayılı kanunun 5 inci maddesine göre Türk vatandaşlığına alınması; Dahiliye Vekilliğinin 15/9/1939 tarih ve 43412/12388/8451 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 19/9/1939 tarihinde kabul olunmuştur. 19/9/1939

Kararname No : 2/11947

Vatandaşlığa alınmalarını isteyen ve fena bir halleri olmadığı anlaşılan Raufoğlu 1903 Adakale doğumlu Mahmut ile karısı Yako kızı 1916 Adakale doğumlu Sevim'in 1312 sayılı kanunun 6 ncı maddesine göre Türk vatandaşlığına alınmaları; Dahiliye Vekilliğinin 7/9/1939 ve 40266/11971/ 8185 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 13/9/ 1939 tarihinde kabul olunmuştur.

13/9/1939

Kararname No : 2/11997

Vatandaşlığa alınmalarını isteyen ve fena bir halleri olmadığı anlaşılan İstanbulda Felemenk Tütün Şirketinin Müdürlüğünü ifa eden 1891 İstanbul doğumlu Hüçö Charvat ile karısı 15/12/1893 doğumlu Ta Charvat ve .anası 19/2/1862 doğumlu Jozefin Charvatın 1312 sayılı kanunun 5 inci maddesine göre Türk Vatandaşlığına alınmaları; Dahiliye Vekilliğinin 15/9/1939 tarih ve 43336/12389/8452 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 19/9/1939 tarihinde kabul olunmuştur. 19/9/1939

Mülkî teşkilât

Kararname

Nahiyelerde

No : 15294

1 — Konya merkez kazasına bağlı Obruk nahiyesinin merkezi Obruk köyünden Kızören köyüne kaldırılmıştır.

2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.
21/9/939

Kararname

No : 15293

1 — Arapsun kazasına bağlı Alemlî nahiyesinin merkezi, Alemlî köyünden Salanda köyüne kaldırılmıştır.

2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.
21/9/939

Köylerde

Kocaeli vilâyetinin Karamürsel kazası dahilindeki Tokmak çiftliğinde **Tokmakçı**, Altunîzade çiftliğinde **Altunava** adile yeniden birer köy kurulması 15/9/1939 tarihinde onanmıştır.

İçel vilâyeti merkez kazasına bağlı Çukurkeşlik köyü, Karaçobanlı mahallesinin, merkez kazasının Belen nahiyesine merbut Suntras köyüne bağlanması 23/9/939 tarihinde onanmıştır.

Vekâletimiz tamimleri

Hususî kalem müdürlüğü

Gün : 28.9.39

Sayı : 1/559

Valiliğine

Her memur kendisine gelen işleri, her safhasında kanun ve nizamnamelerin verdiği salâhiyeti tamamen kullanarak takip ve intaç etmekle mükelleftir. Bir işin her hangi bir sebeple diğeri bir daire veya memura havale edilmesiyle vazife yapılmış ve bitirilmiş sayılmaz. Gaye o işin yapılmasıdır ve işin bitirilmesinde alâkalı bütün memurlar aledderecat vazifeli ve mes'uldür. Muamelelerin tereddütten arı ve sarîh olması ve çabuk yürütülmesi de göz önünde tutulması lâzım gelen esaslardandır.

İşlerin zarurî bir sebebe müstenit olmadan tehiri veya tereddütlü muamelelerle sürüncemede bırakılması veya kanun ve nizamnamelerde kâfi sarahat olduğu halde bir takım lüzumsuz istizanlarla işlerin geciktirilmesi alâkalı memurların ya kifayetsizliğine, ya üzerine mes'uliyet almaktan kaçındığına veya suiniyetine hamledilir ve bittabi bunların üçü de daha şamil mes'uliyet deruhte eden Vekâletçe müsamaha ile karşılanamaz. Bir müddettenberi muhtelif vilâyetlere ait işler hakkında yazılan avraka vaktinde cevap alınmamasından yapılan tekitlerin çokluğu dikkati çektiğinden bu nokta üzerinde tetkikat yaptırıldı.

Neticede: 15/8/939 tarihinden 15/9/939 gününe kadar bir ay zarfında yalnız «Mahallî İdareler ve Memurlar, Sicil Muamelât Umum Müdürlükleri» ifadesile vilâyetlere (534) tekit yazıldığı anlaşıldı. Bir çok daire ve memurları meşgul eden, işleri geciktiren ve kırtasiyeciliği çoğaltan âmillerin başlıcası; yukarıda izah edilen esaslar dairesinde işlerin yürütülmemesinden doğduğuna kani olan Vekâlet bu hale bir nihayet vermek kararındadır. Bu münasebetle son bir ay

.....940.....

zarfında en fazla tekide sebebiyet veren bazı Vilâyet Mektupçuları hakkında kanımı takibata başlanmıştır.

Cevabı istilzam eden yazılara işin icabına göre müsbet, menfî vaktinde cevap verilmesini temin ve işi müstemirren takip etmek Mektupçuların başlıca vazifesidir. Badema bu hususta ihmal ve alâkasızlıkları görülen memurlar hakkında takibat yapılarak tecziyeleri mukarrerdir.

Vali arkadaşlarımızın da bu cihetten mektupçuları ve alâkadar diğer daire ve mülhakat memurlarını ikaz ederek tekitlerin arkasını almalarını, işlerin çabuk ve isabetli yürütülmesi için gereken bütün tedbirleri ittihaz ve tatbik etmelerini ehemmiyetle rica ederim.

Bilgi için Umumî Müfettişliklere, gereği için Valiliklere ve Vekâlet Merkez dairelerine yazılmıştır.

Hususî kalem (1/559) sayılıdır.

M. İ. U. M.
B. H. Ş. M.

Öz :

*Belediyelerin teşkilât kadroları
H.*

Sayı : 137/14192

Acele ve mühimdir.

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve taadülüne dair olan 3656 sayılı kanun hükümleri dairesinde belediyelerce tanzim edilecek teşkilât kadrolarının kanunun muvakkat 12 inci maddesi mucibince en geç 1/Teşrinisani/939 tarihine kadar İcra Vekilleri Heyetine tevdi edilmesi icap ettiğinden belediye bütçelerinden maaş ve ücret alan memurlara ait kadroların hazırlanmasında aşağıdaki hususatin göz önünde bulundurulması lüzumlu görülmüştür.

1 — Belediyelerin maaşlı ve daimî ücretli memurlarının bugünkü dereceleri, belediyenin malî vaziyeti göz önünde bulundurularak 3656 sayılı kanunun 1 inci maddesile kabul olunan derecelere intibak ettirilecektir. Ancak

İcra Vekilleri Heyetince varidatları müsait bulunmayan belediyeler, tanzim edecekleri teşkilât kadrolarında kanunun 23 üncü maddesine müsteniden 15 inci derecenin dununda memuriyetler ihdas edebileceklerdir.

2 — Odacı, korucu, bekçi, evrak müvezzii, daktilo ve buna benzer diğer müteferrik ve muvakkat mahiyet arzeden hizmetlerde müstahdem bulunanlar kanunun 19 uncu maddesi mucibince bu kanun hükümleri haricinde bırakıldığından bu gibilerin teşkilât kadrolarına alınmayarak her yıl bütçesine eklenecek olan (D) işaretli cetvellerde gösterilmesi lâzımdır.

3 — Teşkilât kadrosuna dahil maaşlı ve ücretli memurlarla 3656 sayılı kanunun hükümlerine tâbi bulunmadıklarından (D) cetvelinde gösterilen müstahdemlere belediye bütçesinden senevi olarak tediye edilecek maaş ve ücretlerin tutarı, 1580 sayılı Belediye kanununun 117 inci maddesinin 16 ıncı fıkrası mucibince umumî varidatın âzamî % 30 unu tecavüz edemez. Ancak görülen ihtiyaca, muhik ve mücbir sebeblere binaen bu nisbet tecavüz ettirildiği takdirde Vekâletin müsaadesini istihsâl etmek zaruridir.

4 — Teşkilât kadrolarile maaş asılları ve emsali hasılı (tutarı) değişen memurların maaş farkları kanunun muvakkat birinci maddesi hükmüne tevfiikan tesviye olunacaktır.

5 — Halen ücretle idare olunan vazifelerdeki memurların derece ve kadroları kanunun muvakkat ikinci maddesi hükmüne tevfiikan tayin ve tesbit olunacaktır.

6 — Bu kanun hükümlerine göre maaş asıllarile emsali hasılının (tutarının) değişmesinden mütevellit farklar hariç olmak üzere kadroların tanziminde yeniden memuriyetler ihdas eylemek veya mevcut memuriyet ünvanlarını değiştirmek suretile maaş ve ücretle ait tahsisatı tezyit eylemek caiz değildir.

7 — Varidatın müsait olmamasından dolayı 15 inci derecenin dununda memuriyetler ihdas ve kabul edecek be-

lediyeler, keyfiyeti mucip sebeblerini gösterir bir mazbata ile tavzih ederek teşkilât kadrolarına ekliyecekilerdir.

8 — 3656 sayılı kanun hükümleri dairesinde yukardaki esaslara göre tanzimi icabeden teşkilât kadrolarının intizam ve yeknesaklığını temin ile filî vaziyeti mukayese ve tetkik ve tasdik işini teshil etmek üzere maaşlı memurlara ait kadrolar, merbut (1) numaralı ve daimî ücretli müstahdemlere ait kadrolar, (2) numaralı cetvel nümunesine göre hazırlanacaktır. Belediyenin maaşlı ve daimî ücretli memurları arasında ihtisas mevkileri mevcut ise bunların numunesi merbut 3 numaralı cetvelde gösterilerek teşkilât kadrosuna eklenmesi icabeder.

9 — 3656 sayılı kanuna tâbi olmyanlar hakkında hazırlanacak (D) cetveli merbut (4) numaralı nümuneye göre tanzim edilerek teşkilât kadrolarıyla birlikte gönderilecektir.

10 — Bunlardan başka ilişik (5) numaralı cetvelin de doldurularak gönderilmesi lâzımdır.

11 — Vilâyetiniz dahilindeki belediyelere ait teşkilât kadrolarile merbutatının 4 er nüsha olarak ve toplu bir halde Eylül 1939 gayesine kadar Vekâlette bulundurulmak üzere gönderilmesi tamimen rica olunur.

12 — Vilâyetlere, Umumî Müfettişliklere ve Teftiş Heyeti Reisliğine yazılmıştır.

4/9/939

M. İ. U. M.

B. M. Ş. M.

16/9/939

Vilâyetine

1 — İstimlâk işlerinin süratle başarılması hakkında Millî Müdafaa Vekâletinden alman 2-1682-301 sayılı yazı örneği ilişik olarak gönderilmiştir.

Muktezasına göre muamele ifası rica olunur.

2 — Bütün vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

**Millî Müdafaa Vekâletinin 25/8/939 gün ve
2-1682/301 sayılı yazısı suretidir.**

1 — Ciheti askeriyeye lüzumu olup memnu mıntakaya giren gayri menkûllerin 1110 sayılı kanun hükmüne ve girmeyenlerin de 1295 T. li istimlâk kararnamesi mucibince menafîi umumiye namına istimlâk muamelelerinin yapılması ve bedellerinin bir an evvel eshabı emlâke verilmesi ve bu gibi işlerin ciheti askeriye tarafından ait olduğu makamat nezdinde takibatı mütemadiye yapılması lüzumu bilûmum Kor Komutanlıklarına yazılmıştı. Ciheti askeriye tarafından ait olduğu daire nezdinde yapılan takibat sonunda aşağıda arzedilen hususlara tesadûf edilmektedir.

A) Vilâyet, belediye meclislerinden verilecek istimlâk kararlarının geç çıktığı,

B) Bu karara göre kanunen teşekkül etmesi icabeden hey'etlerin istimlâk mıntakalarına geç gönderilerek takdiri fiat mazbatalarının geç tanzim edildiği,

C) Takdiri fiat mazbatalarının teehhürle askıya çıkarılarak kanunî müddeti beklemek ve itiraz vaki olursa ikinci takdiri kıymetlerinin yine geç yapıldığı,

D) İstimlâk muamelesi tekemmül etmiş arazi sahihlerinin tapu işlerindeki intikal muamelelerinin pek karışık olmakla beraber tapu muamelâtının büyük bir ataletle yürüdüğü anlaşılmıştır.

Muamelelerin sûratle gidememesi halkın Cumhurreisine ve sair yüksek makamlara kadar şikâyetleri tevali etmektedir. Senesi içinde alınması lâzımgelen bir gayri menkulün muamelâtının böyle bati bir şekilde gitmesi hem halkın zararını ve hem de senesi içinde sarfedilmeyen paranın yanmasını mucip olmaktadır ki, ertesi sene bu maksat için para ayırmağa imkân kalmamaktadır. Binaenaleyh istimlâk işlerinin ve tapu muamelâtının bir an evvel tesrii lüzumunun bil'umum vilâyetlere yazılmasına emir ve müsaade buyrulmasını arz ve rica ederim.

2 — Dahiliye ve Maliye Vekâletlerine arzedilmiştir.

M. İ. U. M.
H. İ. H. Ş. M.

Oz :

*Mahallî İdareler müfettişlerinin
Vazife ve selâhiyetleri hakkın-
daki talimatnameye dair.*

Vilâyetine

Vilâyet Hususî İdareleriyle belediye ve köylerin ve bunlara ait müesseselerin hesap işlerini devamlı ve müessir bir şekilde teftiş ve kontrol etmek maksadile ihdas olunan mahallî idareler müfettişlerinin tayin şekillerde vazife ve selâhiyetleri hakkında hazırlanan talimatname ilişik olarak gönderilmiştir.

Gereğine göre muamele ifası tamimen tebliğ ve rica olunur.

Umumî müfettişliklere, vilâyetlere ve Teftiş Hey'eti Reisliğine yazılmıştır.

SURET

**Vilâyet mahallî İdareler müfettişlerinin tayin şekillerile
vazife ve selâhiyetleri hakkında talimatname**

Ana hükümler :

1 — Vilâyet hususî idareleriyle belediye ve köylerin ve bunlara ait müesseselerin hesap işlerini devamlı ve müessir bir şekilde teftiş ve kontrol etmek maksadile ihdas olunan mahallî idareler müfettişlerinin tayin şekillerile vazife ve selâhiyetleri işbu talimatname hükümlerile tesbit olunmuştur.

2 — Mahallî idareler müfettişliğine tayin olunabilmek için memurin kanununun 4 üncü maddesindeki evsaf ve şeraiti haiz olduktan başka malmüdürlüğü, mes'ul muhasiplik yapmış veya diğer mali müesseselerde bu vazifelere muadil memuriyetlerde bulunmuş olmak şarttır. Bunlardan Lise veya Maliye Meslek mektebinden mezun olanlar tercih edilirler.

3 — Mahallî idareler müfettişlerinin tayinleri hususî

muhasebe müdürlerinin inhası ve Valinin tasvibi ile icra olunur.

4 — Müfettişler, Valilerin emrinde olup maaş ve masrafları Hususî İdare bütçelerinden tesviye olunur.

Vazife ve selâhiyet :

5 — Müfettişler 16 ıncı madde de zikredilen hususatı teftiş etmekle mükellef oldukları gibi vilâyet makamından kendilerine bu maksatla tevdi olunan işleri de görmeğe mecburdurlar.

Teftiş esnasında kendilerine talep edecekleri bilûmum kuyudat, defatir ve vesaikin ibrazı ve istedikleri malûmatın itası mecburidir. Aksi takdirde müfettiş keyfiyetten derhal vali ve kaza kaymakamını haberdar eder.

Bu kabil evrak ve vesaikin müfettişe geç tevdi edilmesile bunlar üzerindeki kanunsuzlukların tashih veya ikmâli maksadı takip edilmiş ise bu suretle hareket edenler vilâyet makamının emir ve tensibile derhal işten men olunmakla beraber kendilerinin tayine selâhiyettar makamlarca vekâlet emrine alınırlar.

6 — Müfettişler, teftişat senasında hususî idarelerle belediyelerin ve bilhassa köylerle belediye olan köylerin muhasebe usullerinde görecekleri noksanları, tahsilât işlerindeki müşahedelerini bütçe tatbikatından mütevellit şikâyetleri ve bunlar hakkındaki düşüncelerini ihtiva eden raporlarını vilâyet ve kaza makamlarına tevdi ederler.

7 — Müfettişler, esnayı teftişte kanun nizamname ve talimatname ile umumî tebliğler hükümleri hilâfına yapılmış bir muamele gördükleri zaman işde cezai ve inzibatî mahiyette takibi istilzam eder bir cihet yoksa bunları yalnız rapora yazmakla iktifa etmeyerek noksan ve yanlış muamelelerin mahiyetini ve bunların ne suretle düzelmesi kabil olacağını izah ve tarif etmek suretile ait olduğu memuru ikaz ve tenvir edecekler ve bir daha ki, teftişlerinde bunların ikmal ve islâh edilip edilmediğini takip eyliyeceklerdir.

8 — Müfettişler, gerek teftiş sırasında ve gerekse şikâ-

yet vukuunda veya duyuşlarına müsteniden yaptıkları tetkikatta Hususî İdare ile belediye memurlarının ve köy muhtarlarının muamelâtı hesabiyelerin de cezaî ve inzibatî noktadan haklarında takibatı istilzam eder cihet gördükleri takdirde vaziyeti bir zabıt varakasile tevsik ederek keyfiyetten derhal Vali ve kaza kaymakamını haberdar eder. Bu işin tahkiki Vali veya kaymakam tarafından müfettişe havale olunduğu takdirde tahkikat müfettiş tarafından ifa olunarak fezlekeli evrakı vilâyet veya kaza kaymakamına tevdi olunur.

9 — Hususî İdarelerle belediyeler ve köyler muamelâtı hesabiyesinin en az iki senede bir defa teftiş edilmesi lâzımdır.

İhmali görülen müfettişler hakkında vilâyetçe resen takibat icra edilir.

10 — Müfettişler, her malî senenin başlangıcında vilâyet makamına verecekleri birer programla bir yıl içinde ne zaman ve nereleri teftiş edeceklerini bildirirler. Vilâyet lüzum ve zaruret gördüğü zamanlarda programlarda değişiklik yapar.

11 — Müfettişler, yedlerindeki muhabere evrakı ile teftiş lâyihaları müsveddelerini hüsnü muhafaza edecekler ve ayrıldıklarında haleflerine devir eyliyeceklerdir.

12 — Müfettişler, teftiş ve tetkik ettikleri defatir üzerine (.... tarihinden tarihine kadar olan muamelât gün zarfında tarafımdan teftiş edilmiştir.) ibaresini yazarak imzalıyacaklardır.

13 — Mahalline gitmeden gitmiş gibi rapor veren mazeretsiz program mucibince teftiş yapmayan veya teftiş günlerde tahkikat safhalarını ifşa eden müfettişler vilâyet makamınca hemen işden elçektirileceği gibi haklarında cezaî ve inzibatî takibata da başlanır.

14 — Müfettişlerin daimî ikamet yerleri memur oldukları vilâyetin merkezidir.

15 — Müfettişler hiç bir veçhile mntakası dahilinde başka bir vazife veya bir memurun vekâletini deruhte edemezler.

16 — Mahalli İdareler müfettişleri Hususi İdarelerle belediyelerin ve köylerin hesap işlerini aşağıdaki şekilde teftiş ve mürakaba ederler.

A — Tahsilat servisi :

1 — Tahakkukatın zamanında ikmal edilerek tahsilat servisine verilip verilmediği,

2 — Tahsilat nisbetinin iyi olup olmadığı, değilse sebepleri ve düzenlenmesi çaresi.

3 — Vergilerin muayyen taksitlerde ödenip ödenmediği, ödenmeyenler hakkında kanun hükümlerinin tatbik edilip edilmediği,

4 — Tahsildar makbuzlarile, irsali ve teslimat müzekkerelerinin mütabakatı (şehir, kasaba ve köylerdeki mükellefler elinde bulunan makbuzlarla dip koçanları kontrol edilmelidir.)

5 — Tahsilatın zamanında malsandığına veya bankaya teslim olunup olunmadığı;

6 — Tahsildarların vazife icablarını kavrayıp kavramadığı ve muvaffakiyetleri derecesi, iş başında kalması tahsilatı müteesisir edecek tahsildar varsa buna saik ve sebebler.

7 — Tahsilât komisyonlarının kanunen kendilerine mevdu vazifeleri hüsnü ifa edip etmediği.

(Defter ve vesaiiki gözden geçirilecek)

8 — Tahsilât kâtiblerinin irsaliyelere müsteniden tahsilatı, mükellefler hesabına vakit ve zamanında işleyip işlemediği.

9 — Vezne mevcudunun hesablara mutabakatı.

10 — Takipsizlik yüzünden müruru zamana uğramış vergiler mevcut olup olmadığı,

B — Muhasebe servisinde :

— Çek ve ita emirleri muhteviyatının muhasebe kuyudatına mutabakatı.

2 — Sarfiyatın bütçedeki tertiplere uygunluğu,

3 — Tahsisat harici sarfiyat yapılıp yapılmadığı,

4 — Evrakı sarfiyenin hüsnü muhafaza edilip edilmediği,

.....948.....

- 5 — Sarf evrakında noksan veya yanlış pul yapıştırılıp yapıştırılmadığı,
- 6 — Sarf evrakının tamam olup olmadığı,
- 7 — Avansların kanunî müddet içinde kapanıp kapanmadığı ve alâkalılar tarafından takip edilip edilmediği
- 8 — Eşhas zimeminde kayıtlı paraların tahsiline çalışılıp çalışılmadığı.
- 9 — Muhtelif tahsilattan ayrılan kanunî hisselerin müddeti içinde tediye edilip edilmediği.
- 10 — Muhasebei umumiye kanunu usulü muhasebe talimatnamesi keza belediye muhasebe usulü nizamname ve talimatnamesi hükümlerinin lâyıku veçhile takip edilip edilmediği,
- 11 — Aylık cetvellerin zamanında ve kayıtlara uygun bir surette tanzim edilip edilmediği,

C — Varidat servisinde:

(Umumî kısım)

- 1 — Vergilerin kanunen tayin edilen müddet ve nisbette ve isabetli şekilde tahakkuk ettirilip ettirilmediği,
- 2 — Gayri kabili tahsil ve müruru zamana uğramış vergiler için terkin muamelesine girilip girilmediği,

(Bina ve arazi işleri)

- 1 — Arazinin tahriri : 1833 sayılı kanun mucibince vergiye tabi bulunan bilumum arazi ve arsaların umumî kıymetlerinin takdiri muamelesinin 2901 sayılı kanun ve talimatnameleri hükümleri dairesinde ifa edilip edilmediği,
- 2 — Binaların tahriri 1837 sayılı kanunla bunun bazı maddelerini değiştiren 2870 ve 2898 sayılı kanunlardaki hükümlere riayet edilip edilmediği,
- 3 — Arazi vergisine ait 3 No : lu talimatname hükümlerinin verginin tarh ve tadil ve tahakkukunda nazarı dikkate alınıp alınmadığı,
- 4 — 1837 sayılı kanunla bu kanunun bazı maddelerini tadil eden 2413, 2870, 2898 sayılı kanunlar dairesinde tahakkuk ettirilmesi gerekli bulunan verginin tahakkuk ve

tadillerinde kullanılacak defter ve evrakın 4/1/937 gün ve 13638 sayılı nizamname hükümlerine uygun olup olmadığı,

5 — Arazi vergisinden ayrılacak Ziraat Bankası iane, bina vergisinden ayrılacak belediye ve her iki vergiden ayrılan tayyare hisselerinin 2871 sayılı kanunun 3-4 üncü maddesinde gösterilen nisbetler dairesinde ayrılıp ayrılmadığı ve ait olduğu daireye verilip verilmediği, verilmemiş ise alâkalılar hakkında ne muamele yapıldığı,

6 — 2871 sayılı kanunun 6 ıncı maddesine göre tahsilatta tahsili emval kanunu ve müzeyyelâtı hükümlerinin tamamen tatbik edilip edilmediği,

(Tahsil şubeleri olan yerlerde 10/Eylül/929 tarihli «tahsil şubeleri talimatnamesi» ahkâmı caridir.)

7 — Bina ve arazi vergilerinin devri dolayısıyla vilâyetlerle hazine arasındaki münasebetlerin tanzimi hususunda Maliye Vekâletinin 27/6/938 gün ve 111124-11-12 sayılı tebligatı umumiyesine göre:

Borçlu vilâyetlerin her taksite isabet eden borç miktarını mahallî ziraat bankasına teslim ederek makbuz tarih ve numarasını göstermek suretile alacaklı vilâyetlerin hesaplarına mahsuben Mâlîyeden gönderilen tediye emirlerinin miktarile tarih ve numarasının vekâlete bildirilmesi 20/7/936 gün ve 291-108 sayılı umumî yazı hükümlerinden olduğundan vilâyetlerce buna riayet edilip edilmediği,

8 — Gerek borçlu ve gerekse alacaklı vilâyetlere hazineden mahallî ziraat bankası vasıtasile açılacak kredi hesaplarında : Her taksitin müddeti zarfında ne miktar sarfiyat yapıldığının bildirilmesi keza vekâletin 20/7/936 gün ve 291/108 sayılı emirleri iktizasından olduğundan bu emrin yerine getirilip getirilmediği.

D — Müteferrik işler:

1 — Köylerde kullanılan defter ve matbu evrakın formüllere ve hesap talimatnamesine uygun olup olmadığı,

2 — Köy salmasında; tevziatın hangi esaslara göre ya-

.....950.....

pıldığının tetkiki ve bunların tatbikinden mütevellit akislerin nelerden ibaret olduğunun tesbiti.

3 — 2514 sayılı kanuna göre ikinci derecede tetkik ve muhakemeye tabi Hususî İdare ve belediye idare ve kat'î hesaplarının zamanında ve noksansız divana gönderilip gönderilmediği,

23 — Vilâyet merkezlerindeki Hususî İdare sarfıyatı encümenin tasvip ve mürakabesile icra edilmekte olduğundan müfettişler merkez muhasebe işlerini valinin emri olmadıkça teftiş edemezler.

Diğer servislerin teftişinde serbesttirler.

24 — Bir vilâyet dahilinde müteaddit müfettiş istihdam edildiği takdirde vazife yerleri vilâyetçe tayin olunur. Bu takdirde sınıfı yüksek olan, aynı sınıfta iseler kıdemli bulunan müfettişe diğerlerinin mesaisinin tanzimi için Vali emredebilir.

Müteferrik hükümler:

25 — Müfettişler vazifeleri için hiç bir kimseyi tevkil edemezler.

26 — Valiler, kanunî lüzuma binaen müfettişlere işten el çektirebilirler.

27— Müfettişlerin terfilerinde, kıdem sırası esas tutulmakla beraber raporlardaki isabet ve çalışmalarındaki muvaffakiyet ve ehliyet de nazarı dikkate alınır.

Madde 28 — Müfettişlere vilâyet merkezi haricinde vazife gördükleri müddetçe seyahat yevmiyesi ile zarurî yol masrafları verilir.

Şu kadar ki: Müfettişler teftiş seyahatlerinde azamî tasarrufa riayet edeceklerdir.

Bu cümleden olmak üzere kamyon, otobüs gibi umumî vesait mevcut olan yollarda hususî otomobil veya vasıta tutmaktan daima kaçınacaklardır.

M. İ. U. M.
H. İ. H. Ş. M.

Öz :

Eğitmenlerin aylık ücret ve masrafları H.

Vilâyetine

Sayı : 288/15300

Köy eğitimcilerinin çalıştığı vilâyetler hususî idarelerine yardım olarak verilen tahsisatın bu idarelerce kazalara vaktinde nakit olarak gönderilmediği ve kazalar tahsisatının diğer masraflarla birlikte eğitimci ücretlerini ödemeğe kâfi gelmediği merkezde nakit olarak tahsisat bulunduğu halde istihkak sahiplerine aylıklarının verilmediği ve bu yüzden eğitimcilerin sıkıntı içinde kaldıkları Maarif Vekâletinden alman l/Eylül/939 tarihli ve 8327 sayılı yazıda bildirilmekte ve bu halin önlenmesi için gereken tedbirlerin alınması istenilmektedir.

Eğitmenlerin aylık ücret ve masrafları Maarif Vekâletinden yapılan yardımlarla karşılanmakta olduğuna göre bunlara ait ücretlerin tahsilâta talikan tehhürle verilmesi muvafık görülmemiştir.

Bu hale sebebiyet verenler hakkında kanunî takibat yapılacağından gereğinin ehemmiyetle Hususî Muhasebe müdürlüklerine tebliğ buyrulmasını tamamen rica ederim.

16/9/939

M. İ. U. M.
H. İ. M. Ş. M.
Vilâyetine

Sayı : 288/14023

Vilâyet Hususî İdarelerine ait tip kadrolar hakkındaki 22/2/938 tarihli ve 1422/2-1-1 sayılı tamimin 2. inci maddesile bildirildiği üzere Encümen kalemi Vilâyet Hususî İdarelerine ait hizmetlerden bir kısmını ifa etmekte ol-

duğundan memuriyet ünvanlarının birleştirilmesi dolayısıyla bu kalemin Başkâtip ve kâtipleri de Hususî Muhasebe teşkilâtı arasına alınmıştı.

Ancak İdarei Hususiyei Vilâyet kanununun 118. inci maddesinin son fıkrasında meclisi Umuminin hizmeti tahririyesinin encümeni vilâyet kalemi tarafından ifa olunacağı yazılı olmasına ve encümen teşkilâtının da Hususî İdarenin murakibi vaziyetinde bulunmasına göre Hususî idare kadrosundan bu kalem işlerini tedvir etmek üzere ayrılan memurların doğrudan doğruya vilâyet emrinde bulundurulmaları muvafık görülmüştür.

Gereğinin ona göre yapılması tamimen tebliğ ve rica olunur.

3/8/939

M. İ. U. M.
Köy H. Ş. M.

Öz :

Köy vakıflarının mevzu hükümler haricinde satılmaması, gayri mesul ellerdeki bu gibi vakıfların köy meclislerince idare olunması ve intifa hakkı sahiplerine istihkaklarının verilmesi

H.

Vilâyetine

Sayı : 438/14211

1 — Köy Kanununun 17 inci maddesinin 4 üncü ve 5' inci bendleri hükümlerile 831 sayılı Kanun, 12 Ağustos 923; gün ve 831 sayılı Sular Kanunu hakkındaki nizamname ve bu kanuna eklenen 2659 sayılı kanun, köy vazifeleri arasına, girebilen işlere mevkufların köy idarelerine aidiyetini, ve bunların bu idareler tarafından idaresini kabul etmiştir. Bunlardan bir çoğu köyün mecburî veya ihtiyarî işleri arasında sayılan âmme tesislerinin tamir ve iyi bir surette

muhafazalarına kâfi gelebilecek gelirlere malik bulunduğundan, binnetice köy halkı bu gibi tesislerin zarurî külfetinden kurtulmuş bulunacak ve salma yükü o nisbette azalmış olacaktır. Köy vakıflarının köy idareleri için bu cihetten de arzetmekte olduğu ehemmiyete rağmen, mahallî vakıf idarelerinin köylere ait vakıfları peyderpey arttırmağa çıkararak satmakta ve idare âmirlerinin de bu satışlara ait evrakı bu noktadan incelemeden tasdik etmekte oldukları, bundan başka, kanunun sarîh hükümlerine rağmen el'an onun, bunun ve kanunî hiç bir sıfatı bulunmayan gayri mesul bazı heyetlerin elinde köy avarız ve vakıflarına ait arazi, emlâk, ağaç, para, mahsul ve diğer malların durmakta olduğu ve köy idaresi tarafından bunların hesaplarının ruyet ve şartı vakfa göre filen idaresine başlanmadığı anlaşılmaktadır.

2 — Mahallî köy idareleri masraf bütçelerinin tedricen köy hükmî şahsiyetine ait olarak edinilmesi bildirilen tarla, bahçe ve saire gelirlerde karşılanması ve bu suretle köylüye mümkün mertebe az salma salınması veya bu salmanın zamanla tamamen kaldırılması Vekâletin esas hedeflerinden biri olmasına binaen, gerek mahallî vakıf idareleri tarafından satılığa çıkarılarak köy vakıflarının satışına, mevzu hükümler haricinde muvafakat olunmaması ve gayri mesul eşhas ve heyetler elinde bulunan köy vakıflarile bu vakıflara ait arazi, akar ve diğer malların köy idarelerince idare olunması esbabının temini icap eder.

3 — Köy idarelerine devredilen vakıflar üzerinde intifa hakları bulunan şahıslar, bu idarelere ibraz edecekleri mahkeme ilâmı ve saire gibi resmî belgelerle bu haklarını isbat ettikleri takdirde, ihtiyar meclislerinin bu haklara tekabül eden tahsisatı köy bütçelerine koyarak istihkak erbabına ödemeleri için gerekli tedbirlerin alınması ve keyfiyetin bütün köy idarelerine tebliği rica olunur.

M. İ. U. M.
Köy Ş. M. M.

Öz :

Muharrerat cevaplarının zamanında verilmesini te'minen gerekli tedbirlerin aldırılması hakkında.

Vilâyetine

Sayı : 363/15526

Vekâletten yazılan istifsar ve istizahı mutazammın yazılara çok defa cevap alınamamakta ve ekserisi vatandaş şikâyetlerine müstenit bulunan bu muharreratın müteaddit te'kitlere rağmen cevapsız kalması iş sahiplerini haklı olarak daha yüksek mercilere müracaata sevk ederek binnetice muhaberat ve muamelâtın uzamasını ve kırtasiyeciliğin artmasını intaç eylemektedir.

Mükerrer tebliğ ve tamimlerle bildirildiği veçhile, muhaberatın istilzam eylediği tetkik ve tahkiklerin sür'atle neticelendirilmesi Devlet menfaatini siyanet kadar vatandaş hukukunu te'mine hadim bir tedbir olacaktır.

Muhaberat ve muamelâtın yolunda yürütülmesi ve son merhaleye kadar takip ve kontrol tatbik olunmak suretile sistematik bir mesai tanzimi matlûp neticenin tahakkukunu mümkün kılacaktır.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82 inci maddesinin tah mil eylediği mecburiyet ve mes'uliyetler de gözönünde tutularak işlerin yukardaki esaslar dahilinde tanzimi ile her hangi bir yazıya vaktinde cevap alınmadığı takdirde müsebbipleri hakkında re'sen takibata tevessül olunacağına ilgililere ehemmiyetle tebliği tamimen rica olunur.

26/9/939

Levazım Müdürlüğü

Öz :

*Hükümet konaklarına ait proje
H.*

Vilâyetine

Gün : 11/9/939

Sayı : 504

Nafia Vekâletinden alınan ve bir sureti ilişik olarak gönderilen 16/9/939 tarih ve yapı imar işleri reisliği 8461/ 12471 sayılı yazıda; yeni yapılacak Hükümet konağı binalarına ait projeler için vilâyetler tarafından gönderilen ihtiyaç programlarının birbirine uymadığı ve bu yüzden Fen Hey'etince müşkülâta maruz kalındığı bildirilmekte olduğundan badema ihtiyaç programlarının mevcut tiplere uygun bir şekilde yapılması tamimen rica olunur.

Umumî Müfettişliklere ve Vilâyetlere yazılmıştır.

**Nafia Vekâleti Yapı ve İmar işleri Reisliğinin
8461/12471 sayılı ve 16/8/939 tarihli ya-
zısı suretidir.**

Yeni yapılacak Hükümet konağı binalarına ait projeler için Vilâyetler tarafından gönderilen ihtiyaç programları birbirine uymamaktadır. Aynı vaziyetteki binalar için avan projelerin birbirine uymayışı her birine ayrı bir proje tanzimini veya mevcut tiplerimizde bazı tadilat yapılmasını icabettirmektedir. Bu sebeple vilâyet kaza ve nahiyelerde yapılacak Hükümet konaklarının ehemmiyet de recelerine göre tasnifi ve her biri için her odada oturacak memur adedi ve odaların sair hususiyetleri de gösterilmek suretiyle vazih ve kat'î ihtiyaç programlarının tesbit proje ve keşiflerinin tanzimi hususunda büyük kolaylık ve sürati mucip olacağından gereğinin yapılmasına ve neticesinin bildirilmesine emir ve müsaadelerini saygılarımla rica ederim.

M. S. M. U. M.
Ş. 2.

Öz :

Memurların ıresmî binalarda ikamet etmemeleri H.

Gün : 12/9/939
Sayı : 5374

1 — Her ne sebeble olursa olsun badema memurların mensup bulundukları vekâletten müsaade verilmedikçe resmî binalarda gerek şahsen ve gerekse ailelerde ikamet etmelerine meydan verilmemesi ve verilecek müsaadelerde de münhasıran vazife icabatının nazara alınması hakkında Başvekâlet Yüksek makamından alınan 29-8-939 gün ve 6/4580 sayılı buyruktan tasdikli bir suret bilece gönderilmiştir.

Gereğinin ona göre ifasını önemle rica ederim.

2 — Umumî müfettişliklere vilâyetlere ve vekâlet dairelerine yazılmıştır.

**Başvekâlet Yüksek Makamının 29/8/939 gün ve
0/4580 sayılı yazısı sureti:**

Gerek merkez ve gerekse bazı mülhakatta resmi dairelere tahsis edilen hazineye ait binalarda memurların ailelerde birlikte ikamet ettiklerinin cari muhabereden anlaşıldığı Maliye Vekilliğinden alman 26-8-939 tarih ve 33111-290/14314 sayılı tezkerede bildirilmiştir.

Umumî hizmetlere muhassas binaların bir kısmının veçhi tahsisine uygun şekilde istimal edilerek mütebakisinde de maa aile ikamet edilmesi, yangın, daire mahremiyetinin kalkması, evrak ve eşyanın hüsnü muhafazası bakımından mahzurlu ve 14149 sayılı kararname ile kabul edilen yangın talimatnamesinin ruh ve maksadına da muhaliftir.

Binaenaleyh badema ne sebeble olursa olsun memurların mensup bulundukları vekâletten müsaade verilmedikçe resmî binalarda gerek şahsen ve gerek ailelerde ika-

metlerinin meni ve verilecek müsaadelerde de münhasıran vazife icabının nazara alınmasını rica ederim.

M. S. M. U. M.
Ş. 2.

Öz :
Ekim işleri H.

Vilâyetine

Sayı : 5354

1 — Avrupada başlamış olan harp karşısında bize düşen vazifenin hükümetin ve milletin her sahada dikkatli ve basiretli çalışarak memleketi her bakımdan kuvvetli bulundurmak olduğunu izaha hacet yoktur. Alınacak esaslı tedbirlerin başında ekim işi gelmektedir. Harbin nasıl seyredeceği ve devam müddeti kestirilemiyeceğine göre ilerisi için çok hazırlıklı bulunmak lâzımdır. Bunun için de ekim işine halkı teşvik ve halkın tarlalarında çalışmalarını işkâl edecek her şeyi bertaraf ve zeriyyatın her safhasını alâka ile takip ve Ziraat Vekâletinin peyderpey yapacağı tebligattan da istifade etmek suretile yurdun istihsalâtını artırmak icabeder.

2 — Gereğinin ehemmiyetle yapılarak halihazır Ziraat vaziyetinden ve bu tamimden sonra alınacak tedbirlerle bu tedbirlerin verdiği neticelerin ve ziraat işlerinin her safhasından Vekâletimize malûmat verilmesini önemle rica ederim.

3 — Umumî Müfettişliklerle vilâyetlere yazılmıştır.

11/9/939

.....958.....

Nüfus İş. U. M. 2. Ş. M.

Öz :

Yetimlern künyeleri H.

Valiliğine

Sayı : 13108/3690

Yetimlerden reşitlik çağına girenlerin paralarının iadesi sırasında Emlâk ve Eytam Bankası tarafından Nüfus idarelerine gönderilecek matbu cetvellere yetimlerin halihazırdaki soyadlarile, soyadı kanununun neşrinden evvel taşımakta oldukları lâkablarınm ve baba adı sütununa da baba adlarının büyük baba adlarile birlikte yazılması lüzumunun Vilâyetiniz dahilindeki nüfus idarelerine tebliği rica olunur.

Bilgi olarak Umumî Müfettişliklerle, Teftiş Heyeti Reisliğine ve tamimen vilâyetlere yazılmıştır.

30/9/939

Diğer Vekâletlerin tamimleri

Başvekâletten :

Öz :

Müessesatı resmîyeye alınacak madenî yağ, benzin, petrol, motorin ve müştekalarının mübayaası hakkında.

No: 6/4906

Vekâletlerle müessesatı resmîyenin ihtiyacı olan madenî yağ, benzin, petrol, motorin ve müştekatı maddelerinin, son zamanlarda muayyen firmaların etiketleri şart konularak ilân edilmek suretile temin edildiği, halbuki bu şekilde vaki olan mübayaanın hâzinenin zararına sebebiyet verdiği Maliye Vekilliğinden alman 8/9/1939 tarih, 112175- 37/4191 sayılı tezkerede bildirilmektedir.

Mübayaaya edilecek eşya ve malzemenin mahalli istimallerine göre ihtiva etmeleri lâzımgelen evsafı asliye ve fenniyelerinin şartnamelere sarahaten dercedilmek suretile tedarik ve temini 26/9/1935 tarihli ve 2482 sayılı tamimle tebliğ olunmuştu. Binaenaleyh bu maddelerin firma markaları zikredilmek suretile değil evvelden tesbit edilecek vasıfları üzerinden münakaşaya konulmasının rekabet kaidelerinin serbestçe cereyan etmesine imkân vermesi dolayısıyla Hazine için menfaatli olacağından bu yolda muamele yapılmasını rica ederim.

11/9/1939

Adliye Vekâletinden:

Öz:

3533 sayılı kanuna tevfikân görülen işlerden harç alınacağına dair:

No: 125/28

3533 sayılı kanuna tevfikân tahkim yolile hal ettik-

.....960.....

leri işlerden harç alınıp alınmayacağı hususunda ekser mahkemelerce tereddüt edilmekte olduğu cari muhabereden anlaşılmaktadır.

Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle idare edilen daireler ve belediyelerle tamamı devlet veya belediye veya hususî idarelere ait daire ve müesseseler arasındaki ihtilâfların tahkim yolile halline müteallik 3533 sayılı kanunda harç hususunda sarih bir kayıt yok ise de, Hükümetçe teklif edilen lâyihanın bu kanuna tevfikân görülen işlerden harç alınacağını gösteren 8 inci maddesi Maliye Encümenince bu hususta bir istisna yaratmanın lüzumsuz olduğundan bahsile kaldırılmış ve lâyiha bu esbabı mucibe ile kanuniyet iktisap etmiş olmasına göre 3533 sayılı kanuna tevfikân hakemlere intikal eden işlerden de adliye harç Tarifesi Kanunu mucibince harç alınması icabettiğinin bilimum mahkeme ve adliye dairelerine tamimen tebliğ olunur. 4/8/1939

Maliye Vekâleti
Nakit İşleri U. Md.

Öz :

Holantse Bank Üni N. V. hakkında

Sayı : 5150/14028

2490 numaralı kanunun 60 ıncı maddesinin son fıkrası mucibince Vekâletim tarafından tayin edilen yabancı bankaların isimlerini gösterir (2) numaralı listenin II inci sırasının bir numarasında yazılı (Holantse Bank Üni N. V.) merkez ve şubelerinin 1/11/1938 tarihinden itibaren Millî Bankalara teminat mektubu (kontrgaranti) vermek hususundaki salâhiyetinin ref edildiği 2/11/1938 tarih ve 5150- 1/16383/93 numaralı umumî tebligatımızla bildirilmişti.

Bu kerre Millî Bankaların eskisi gibi, mezkûr bankanın kontrgarantisine müsteniden resmî dairelere hitaben ‘teminat mektubu vermeleri muvafık görülmüş olduğundan bu hususta evvelce bildirilmiş olan esaslar dahilinde muamele ifası lüzumu tamimen tebliğ olunur. 18/9/939

Çalışma raporları

Nüfus İş. U. M.
Ş. I.

Öz :

Ağustos/939 ayma mahsus çalışma raporunun takdimine dair.

Yüksek Vekâlete

939 senesi Ağustos ayı zarfında Umum Müdürlüğümüzce Yüksek Vekâletten ve diğer dairelerden (2432) evrak tesellüm olunmuş bunlardan (72) si birinci, (496) sı ikinci (1121) i üçüncü, (473) ü dördüncü şubelerimize verilmiştir.

A — Birinci Şube : Muamelât ve İstatistik:

72 evraktan (46) sim sevkeylemiş geri kalanı ihさいyata müteallik bulunması hasebile muamelesini intaç ederek dosyalarında saklamıştır.

B — İkinci Şube: Nüfus işleri:

Bu ay verilen (496) geçen aydan devrolunan (62) diğer şubelerden gönderilen (30) ki cem'an (588) evraktan (387) sinin muamelesini ikmâl ederek sevkeylemiş, muamelesi sona ermiş bulunan (121) adedini hıfız ile Eylül ayma (80) evrak devretmiştir.

Devrolunan (80) evraktan (58) zi imza ve tebyizde (22) si tetkik edilmekte bulunmuştur.

Evlenme evrakının kıymetsizlendirilmesi hakkındaki 3686 sayılı kanunun üçüncü maddesi mucibince evlenme ihbarı keyfiyetinin evlendirme memurlarına verilmiş bir vazife olması ve nüfus idarelerinin alacakları mezkûr ihbariyeler üzerine tescil muamelesi yapmak mecburiyetinde bulunmaları dolayısıyla aile kaydı teşkili için ötedenberi alınagelmekte olan yer değiştirme ilmühaberlerinin alınmasını artık lüzum kalmadığı cihetle bundan böyle ayrıca yer de-

ğiştirme ilmühaberi aranılmıyarak evliliğin tescili yapıldıktan sonra erkek veya kadının evlenme ilmühaberlerine istinaden yer değiştirme işlerinin de yapılması lüzumu Umumî Müfettişliklere Vilâyetlere tamimen tebliğ olunmuştur.

C — Üçüncü Şube: Tabiiyet işleri:

Bu şubece (1121) evrak alınmış buna mukabil (1195) evrak sevkolunmuştur. Fazla, sevkolunan (74) evrak Yüksek Vekiller Hey'etinden çıkmış olan kararların mahallerine ayrı ayrı tebligat yapılmasından ileri gelmiştir.

Ağustos ayı içinde (318) yabancı Vatandaşlığımıza alınmış (11) kişinin de tabiiyet durumları tetkik olunarak haklarında icabeden kararlar verilmiş,

D — Dördüncü Şube: Kültürel işler:

Diğer şubelerden verilen (38) bu ay aldığı (743) ve geçen aydan devrolunan (173) ki cem'an (957) evraka mukabil 1076 evrak sevketmiştir.

Muameleden müstağni olan (44) evrak hıfız olunmuş ve Eylül ayına da (103) evrak devredilmiştir.

Arz olunur.

20/9/939

Tekaüt ve yetim aylıkları

**Dahiliye Vekâletince 1/8/939 tarihinden 1/10/939
tarihine kadar işi biten Emekli ve Öksüz-
ler maaşı tahsis listesi**

Memuriyeti ve İsmi	Tahsisin nev'i
Muratlı nahiyesi eski müdürü Mehmet Sami	Tekaüt
Tatvan kazası tahrirat kâtipliğinden vekâlet em- rinde Haşan Anbar	»
Sarıoğlan nahiyesi müdürü Mehmet Nuri Kozok	
Dersim tahrirat müdürlüğünden mütekait ölü	
Lûtfi	Yetim
Çat nahiyesi müdürü Şaban Ateş	Tekaüt
Soma hususî muhasebe memuru Münir Eriş	»
Bursa V. Evrak kalemi eski ikinci kâtiibi Remzi	
Şengül	»
Çankırının Eskipazar nahiyesi müdürü Aziz Ünal	»
Arapsun kaymakamı ölü M. Nazım Güven	Yetim
Hazo nahiyesi müdürü ve Sason kaymakam vekili	
Rıdvan	Tekaüt
İstanbul belediyesi merkez daire memuru Abdur- rahman Fakih	»
Soukpınar nahiyesi müdürü ölü Müslihüddin	
Avanoğlu	Yetim
Küre kaymakamı Abdurrahman Eğil	»
Denizli evrak memuru refikliğinden mütekait	
Ahmet Sıtkı	Tekaüt
Balıkesir V. Nüfus başkâtibi İbrahim Şerafettin	»
İspendere nahiyesi müdürü Bekir Sıtkı Günaydın	»
Osmaneli kaymakamı Mehmet Ragıp Can	»
Beşiktaş belediye tahsil şubesi veznedarı Mehmet	
Abdülkadir Sevil	»
Niksar kaymakamı Pertev Balmumcu	»

Memuriyeti ve İsmi	Tahsisin nev'i
Zile hususî muhasebe eski memuru ölü Ali Rıza	Yetim
Adana vilâyeti tercümanlığından mütekait An- tuvan Fayat	Tekaüt
Erzincan tahrirat kalemi eski ikinci kâtibi ve in- hisarlar sabık M. M. satış memuru Mehmet Be- yoğlu	»
Başkışla nahiyesi eski tahrirat kâtibi, Devlet de- miryolları altıncı işletme Konya istasyonu kon- daktör bagajlarından Yusuf Ziyaettin Güney	»
Adapazarı hususî muhasebe eski tahsildarı Ab- dullah	»
Vize nüfus kâtipliğinden mütekait ölü Süleyman Sal	Yetim
Bilecik valisi Ali Rıza Oskay	Tekaüt
Farişke nahiyesi müdürlüğünden mütekait ölü Mehmet Nuri	Yetim
Beyoğlu belediyesi tahsil şubesi tebliğ memuru Ahmet Cemil Aşkın	Tekaüt
İstanbul belediyesi Çarşı mezar müdürlüğü mü- nadisi Ali Mahmut Özol	»
İstanbul belediyesi müfettişi İbrahim Cemalet- tin Erel	»
Kayseri tahrirat müdürlüğünden mütekait Ah- met Münir İban	»
Mudanya muhasebei hususiye memurluğundan mütekait İbrahim Etem Aksel	»
İstanbul belediyesi teftiş heyeti müdürlüğü te- sellüm memuru Abdurrahman Nail Kemercioğlu	»
İstanbul belediyesi hesap işleri müdürlüğü mür- akıplığından emekli Yahya Edip Tüz	Yetim
Çarşamba hususî muhasebe tahsil memuru ölü Abdurrahman Uğurman	»
İzmir merkez nüfus kâtibi ölü Zihni Öge	»
Darıca nahiyesi müdürü Rauf Özdiğer	Tekaüt
Mülga Dahiliye Nezareti idarei umumiyei dahi-	

Memuriyeti ve İsmi	Tahsisin nevi
İyie müdürü ölü Mehmet Lütü Mustar	Yetim
Çeşme kaymakamı Mustafa Nuri Günşar	Tekâüt
Siverek eski tahrirat kâtibi Hayrettin Neriman Seval	»
Burdur V. evrak kâtipliğinden vekâlet emrinde Hasan Edip Yaylalı	»
Dinar kazası nüfus memuru Mehmet Salih Dönmez	»
Düzce hususî muhasebe kâtibi ölü Ali Fehmi Özel	Yetim
Marmaris kazası hususî muhasebe eski tahsildarı Şükrü Tugay	Tekâüt
Nazilli nüfus memuru Sabri	»
İlgın hususî Muhasebe memuru Halil Arıkan	»
Osmaniye kazası tahrirat kâtibi İdris Bozkurt	»
Gümüşane tahrirat kalemi eski ser mübeyyizi Osman Nuri	»
Of kazası tahrirat kâtipliğinden vekâlet emrinde Rıza Çimcik	»
Sarıyer belediye şubesi muhasebe kâtibi Mehmet Muammer Acaröz	»
Beykoz tahsil şubesi veznedarı Mehmet Mazhar Yayla	Tekâüt
İstanbul belediyesi duhuliye M. kontrolörlüğünden emekli Yusuf Ağâh Türe	Yetim
Nazimiye kazası nüfus kâtibi ölü Yusuf Cemil Saylan	»
Ankara belediyesi yazı işleri M. Fuat Yanıker	»
İnebolu nüfus kâtibi ölü Ali Hayri Mumcu	»

TASHİH

Mecmuamızın Temmuz 1939 tarihli ve 136 sayılı nüshasında sayın Vekilimiz Faik Öztrakın muhtelif vesilelerle hırad buyurdıkları nutuklarda bazı tertip hataları vuku bulduğu görüldüğünden bunları özürle tashih ederiz:

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
671	6	Arkadağlarım	Arkadaşlarım
673	4	Aşiretleriyle	aşiretile
673	12	içinde	içinden
674	8	69	80
676	5	hayır	hayri
676	17	istihdaf	istihfaf
676	22	çantalarını	canlarını
677	1	10/3/1939	10/7/1939
677	son satır	2511	3511
673	20	Müesseselerdenı	müesseseden
680	son satır	olmalıdır	olmanızdır.

Osmanlı imparatorluğu mülkî idaresinde avrupalılaşma

Talat Mümtaz Yaman

Önsöz

Millî tarihimizin, üzerinde ehemmiyetle durulması icabeden kısmından birisi de, Osmanlı İmparatorluğunda askerî ve sivil idarenin Avrupalılaşması mevzuudur.

Daha XIX uncu asrın ilk yarısında bile, Osmanlı İmparatorluğu, Avrupalılar nazarında, bütün müesseseleriyle sanki bir Kurunu vusta şark devleti halinde ve her sahada, kendilerinden çok geri bir teşkkül olarak ele alınmakta idi. Halbuki bugün, askerî ve sivil idarelerimiz, tekâmülün en son merhalesine varmış ve muasır Avrupa devletleri arasında kendisine lâyük mevkiî almış bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarına doğru sivil ve askerî idaresinde vukubulan tekâmülün tarihî yürüyüşünün izahı, bu sebebledir ki, millî tarihimiz için çok faydalı ve lüzumlu birşey olacaktır.

Devlet idaresinin muhtelif şubelerinde, Tanzimattan evvel başladığını gördüğümüz yenilik ve Avrupalılaşma yolundaki kımıldamaların, Tanzimattan sonra, kendisine has tarzıyla, canlanmağa başladığı ve zamanla, ileri yürüyüşüne devam ve ağır bir tedric takip ederek en son tekâmül haddine vasil olduğu şüphesizdir.

Askerî idaredeki Avrupalılaşma ber taraf, yalnız sivil idaredeki tekâmülün seyrinin - toplu bir halde dahi olsa - tetkiki, cidden uzun ve yorucu bir külfete, mesaiye muhtaç olduğu izahtan varestedir.

Biz bu küçük tetkikimizle, sivil idarenin bir cüz'ü olan. mülkî idaredeki terakki hareketlerini, Avrupalılaşma yo-

lunda yapılan mesaiyi adım adım takip ederek bir kalem tecrübesi mahiyetinde tebarüz ettirmek istiyoruz.

Bu mevzu üzerinde, bugüne kadar yapılmış küçük bir tetkikin dahi mevcut olmayışı, bizi, değil mükemmel, hattâ noksan dahi olsa, böyle bir kalem tecrübesinde bulunmağa teşvik etti. Giriştiğimiz işin ne derece ehemmiyetli ve şümüllü bir iş olduğunu takdir etmiyor değiliz. Bilhassa matbu vesikaların azlığı ve gayrı matbularının da henüz istifade edilemeyecek bir tarzda bulunuşunun, tetkikimizin çok noksan olarak ortaya çıkmasında büyük bir âmil olacağında şüphemiz yoktur. Fakat Tanzimattan sonraki devirlere ait yazılı vesikalarımız henüz tasnif edilmemiş ve istifade imkânları da o nisbette az bulunmuş olduğundan, hiç olmazsa, elde bulunan matbu vesikalardan olsun istifade ederek bir kalem tecrübesinde bulunmaktan kendimizi alamadık; bu suretle tetkikimizi yalnız matbu vesikalara istinad ettirmek mecburiyetinde kaldık.

Türkçedeki basılı eserlerin, mevzuumuzla alâkalı olanlarını tamamiyle gözden geçirdik. Bilhassa birinci derecede kaynak mahiyetini haiz eserleri eses aldık; vekayinameleri, Takvimi vekayi, Ceridei havadis ve diğer gazete koleksiyonları, düsturlar, salnameler, hatıralar, biyografiler üzerinde ciddî mesaf sarfetmek lüzumunu duyduk. Ecnebi lisanlarında yazılmış olan eserleri de ihmal etmedik; tetkik ettiğimiz devre ait ehemmiyetli birer menba sayılabilecek olan bir kısım Avrupalı tarihçilerin eserlerini, herhangi bir garezkârlık, tarafkirlilik ihtimallerini göz önünde bulundurarak tetkik ettik. Bu suretle basılı eserlerin hepsinden mümkün olduğu kadar faydalanmağa çalıştık.

* * *

Mevzuun tetkikine girişmeden evvel, Osmanlı imparatorluğunun ilk devirlerdeki teşkilâtının mahiyetinin tebarüz ettirilmesinde ciddî fayda bulduğumuzdan, önce, mevcut kanunnamelerden ve vesikalardan istifade ederek,, ilk mülkî teşkilât hakkında kısaca izahat vermek lüzumunu

duyduk. Bu fasılda, merkez ve Taşra teşkilâtı hakkında, kanunnamelerde, teşrifat kitaplarında, vekayinamelerde ve diğer vesikalarda mevcut malûmat, mümkün olduğu kar da noksatsız bir surette bir araya toplanılmış bulunmaktadır.

İkinci fasılda, İmparatorluğun inhitat devrinde, umumî idarede baş gösteren gerileme ve bozulma esnasında mülkî idarenin aldığı şekil ve bozulma sebepleri, yine birinci fasıl için gösterilen vesikalarda mevcut malûmata istinaden, hakikata uygun bir şekilde tebarüz ettirilmeğe çalışılmış ve üçüncü fasılda ise, tanzimattan evvel başlanılmış olan ıslâhat hareketleri tetkik olunmuş ve bu sahada atılmış olan adımlar, başarılan işler tesbit olunmuştur.

Asıl mevzuun tetkikine ise dördüncü fasılla girilmiş ve Tanzimat devri, Avrupalılaşıma burada izah olunmuştur.

I

İMPARATORLUĞUN İLK DEVİRLERİNDEKİ MÜLKÎ TEŞKİLÂT

1 — Merkez Teşkilâtı

Osmanlı kanunnamelerine göre (Fatih kanunnamesi, Tarihi Osmani Encümeni mecmuası ilâvesi; Süleyman kanunnamesi, Millî tettebbüler mecmuası; Tevkîf Abdürrahman Paşa kanunnamesi, aynı mecmuada.) Osmanlı İmparatorluğunda, devlet teşkilâtında millî ve askerî işlerin âmiri, bilumum devlet muamelâtının reisi, veziri âzamdı. Kendisi Padişahın mutlak vekili idi. Bütün devlet dairelerinin umumî nazırı olması dolayısıyla, vilâyetlerin de mercii idi. Ordunun emir ve kumandası da yine Veziri âzama aitti. Merkezde Sadrazamın riyaseti altında, vekiller heyeti mahiyetinde olarak, kubbe altı vezirleri, defterdar, şevhislâm, kazasker ve nişancı adile anılan devlet erkâmı mevcuttu, bunlardan defterdar, malî işlerde; şevhislâm dinî mesailde; kazasker adli ve şer'î işlerde; nişancı da büro işlerinde sadrazamın muavinleri idiler. Bu zevat, kâh Padişah-

hın ve kâh Sadrazamın riyaseti altında olarak ve kanunnamelerde tesbit edilen muayyen zaman ve şekillerde toplanırlardı. Adına Divan denilen bu heyete mensup zevat, kendi vazifesine taallûk eden işler hakkında, Padişah veya Sadrazama izahat verir ve devlete ait meseleler bu divanda karar altına alınır. Kaptan Paşa vezirse, İstanbulda bulunduğu vakit, o da divana iştirak ederdi.

Kubbe altı vezirlerinin, ilk zamanlarda merkez teşkilâtında mühim vazifeleri vardı. Adetleri mahdut olan, önceleri mikdarı üç iken, sonraları ihtiyaca göre sayıları arttırılmış olan bu vezirler, divanda müzakere edilen meseleler hakkında noktâi nazarlarını söylerler, evrak fazla olunca veziri âzâmin müsaadesiyle onu gözden geçirirlerdi. Defterhane kayıtları dolayısıyla verilecek tebeddül fermanının turası müstesna olmak üzere, gerek mühim işlere ve gerekse davalara ait sadır olan fermanların turalarını çekebilirlerdi. Harp zamanında veziri âzâmin gitmediği seferlere, serdarı ekrem ünvaniyle, devlet işlerine iyiden iyiye vakıf olan vezirlerden birisi gönderilirdi. Serdar olan vezir, Sadrazamın haiz olduğu salâhiyetlerin hepsine malik olurdu. Adetleri mahdut olmalarınarağmen, bazı mühim valiliklere de gönderilirdi.

Merkezde divan heyetine dahil olmayarak nişancı ve defterdara merbut olan, defteremini, şehremini, muhasebeci, ruznameci adile anılan ve hâcegân denilen memurlar da vardı. Daha sonraları devlet teşkilâtı genişlediğinden ve işler de aynı nisbette fazlaştığından dolayı merkezdeki devlet erkânının da mikdarı fazlaştı. İlk zamanlarda doğrudan sadrazamın meşgul olduğu mülkî idare işlerine bakmak üzere, sonraları, vezir kethüdalığı(1) haricî işlerle uğraşmak üzere reisülküttaplık ve zabıta işle-

(1) Vezir kethüdalığı, önceleri sadaret makamının hususî memurlarından ise de, sonraları büyük devlet ricalı arasından intihap olunmağa ve bilcümle hâcegân ve ağalar sınıfının üzerinde tutulmağa başlanılmıştı.

rini çevirmek üzere çavuşbaşılik gibi memuriyetler de ihdas edilmişti.

Erkânı devlet olarak kabul edilen bu zevatın maiyyetlerinde de ayrıca tâli derecede memurlar bulunurdu.

Merkezde devletin üç kalemi vardı: a) Divanı hümayun, b) Hazinei âmire, c) Defterihakani. Mülki işlerin rüiyeti, sadaret emrinde bulunan divanı hümayun kalemine aitti. Bu kalem, amedî, teşrifati, mektubi kalemlerinden ibaretti, Ayrıca kethüdanın da kâtibi ve onun maiyetinde hâcegân ve onlara bağılı da kâtipler bulunurdu. Kezalik kapıcıbaşı, salahur ağalar gibi müteferrika tâbir olunan divanı hümayun müstahdemleri vardı. Bunlardan başka devlet erkânının maiyyetlerinde kethüda ve mühürdar gibi resmî ve hususî işleri görmekte mükellef kimseler de bulunurdu.

Saray memurlarının bazılarının da İdarî vazifeleri vardı. Meselâ Padişaha ait saray ve kasırların müdürü bulunan bostancıbaşı, Karadeniz boğazından Çanakkaleye kadar olan sahillerin nezaretini haiz olur ve orada bina inşa ve tamiri gibi işler, Bostancıbaşının müsaadesiyle yapılırdı. İstanbul ve bilâdı selâsede su ve ormanlarda avcılık işlerine nezaret etmek ve idam hükümlerini yerine getirmek de yine bostancıbaşının vazifelerindendi.

Devlet umurunda Padişaha karşı mes'ul mevkide bulunan sadrazam olduğundan, devlet umuru hakkında Padişahla görüşmek, muhabere etmek vazifesi de sadrazama a- itti. Padişaha arz edilecek maruzatı, yapılacak tevcihatı nişancı yazardı.

Sadrazamla Padişah arasındaki muhaberata darüssaade ağası vasıta olurdu.

Sadrazamlık dairesi, Paşa kapısı tabir olunan Bablâli idi. Maiyyetindeki ricalle de kapı ricali denilirdi. Ahmed III zamanında kubbe altı vüzer-âtı payesi kaldırıldığından, divan erkânı, yalnız kapı ricaliyle menasibi ilmiye esha- bından ibaret kalmıştı.

Sadrazamlar sefere çıktıkları zaman, ekseriya merkezdeki devlet erkânını da beraber götürürdü. O zaman yerine sadaret kaymakamı adı altında birisini vekil bırakır, diğer devlet erkânının da makamları vekâletle idare olunurdu.

Memurlara verilen paralar:

İmparatorlukta bilumum erkânı devlet, memurlar, kâtipler ve hademelerin muayyen ve mürettep olan aidatı, harç ve rüsumları vardı. Bir kısım memurlar ve kalemler ziamet hasılatıyla geçinirlerdi.

Merkezdeki üç kalemin 200 - 300 ziameti vardı. Âmedî ve mektubî kalemleriyle diğer dairelerde vakit vakit tertip ve teşkil kılman kalemlerin ziameti yoktu.

Ziamet ve timar tevcihatı ilga oluncıya kadar, defterhanenin bu tevcihlerden; mürafaa, muhakeme maksadiyle çıkartılan kayıt harçlarından muayyen hasılatı; defter emini, kesedar vesair zabitan ve ketebenin de bu hasılattan muayyen aidatları vardı. Kâtiplere mahsus ziametler boşalıp da başkasına verildiği zaman ilk senelik hasılat defter eminlerine ait idi. Tersane ve darphane eminlerinin, tersane ve darphaneye bağlı ocaklık, mukataat ve madenler idarelerinde harç ve kalemiyeleri; diğer memuriyetlerin de ifa ettikleri memuriyet muamelâtından harçları vardı.

Devlet erkânının, memuriyetlerinin devamı müddetin- ce hasları bulunur ve haslarından gelecek varidatla geçinirlerdi. Şehislâmlara, sûdur ve mevaliye arpalık namıyla birer ikişer kazanın hükümeti şeriyesi ihale edilir, onlar da oralara, kendilerine vekâlet etmek üzere ve vekil manasına gelen naipler gönderirlerdi. Buralardan elde edilecek harç ve rüsumdan ibaret hasılatın muayyen bir kısmı naiplere ve artanı da arpalık sahiplerine ait bulunurdu. Şey-hislâmlıkta bulunanlar, bu arpalıktan istifade ettikleri gibi, ilmi mansıplar tevcihine bohçabaha namıyla yine muayyen aidatları olur ve ayrıca Sultan Beyazıt medresesi mü-

derrisliği ve evkafının idaresi de yine kendilerine ait bulunurdu. Filen kazaskerlik vazifesi görenlerin ve İstanbul kadısının da keza arpalıkları olur ve ayrıca Şer'î hükümet harçlarından da aidatları bulunurdu.

Önceleri Kıbrıs, sonraları Aydın sancaklarının aidatı da sadaret makamına aitti. Ve ayrıca Fatih, Sultan Selim ve Süleyman vakıflarının idaresine de Sadrazamlar bakarlardı. Sadrazamın sefere çıkışında, İstanbulda bıraktığı rikâbı hümayun kaymakamlarına, idareleri için, cizye malından ve devlet hâzinesinden muayyen bir para ve bir eyalet tevcih olunmak âdet idi.

Bazı eyalet ve mansıbların tevcihinde rikâbı hümayuna 72 kese, sadrazama 64 kese nakit ve ayrıca bohça, iydiye gibi kıymetli hediyeler takdimi de âdet idi. Ayrıca vezir kethdasının, mektupçu, teŐrifatı, reisülküttap efendilerin ve sadaret dairesi hademelerinin, vüzera tevcihatı sırasında aidatı vardı. TebŐir mektupları için eyalet ve livalardan caize, Mısır, Bağdat, Halep ve Şam valilerinden de muayyen hediyeler gelirdi.

Devletin malî işlerine bakmakla mükellef olan hazinei âmirede ve defterihakanî kalemlerinde görülen işlerden harç alınmak ve hisse itibarile mansıp sahibine, kesedara, mmeyyizlere ve mevcut lemaya alâ meratibihim taksim kılınmak âdet idi. Divanı hümayun kaleminin memur ve âmirleri ise doğrudan ziametlerle, eyaletlerden gelen , aidat ve hediyelerle geÇinirlerdi.

Tevcihler ve Tayinler:

Her sene ramazan bayramı sonunda umumî tevcihat yapılırdı. Bircmle vüzera, rical, askerî ümera, kapıcıbaŐılık ve hâcegân mansıbları ya ibkaen veya yeniden tevcih olunur, bu tevcihler haricinde kalan ve mansıbdan mahrum düŐenlere atiyeler ihsan kılınırdı. Bu tevcihler esnasında bizzat merkezde bulunanların kendilerine, Taşrada bulunanların da kapı kethüdalarına hilatlar giydirilirdi. Sene içinde de azil ve nasb vukubulabilirdi.

Taşrada bulunan vüzerâ ve ümeranın merkezde mutlaka bir kapı kethüdası bulunur ve tayinleri babîâlî tarafından yapılırdı. Babîâlîye yazılacak tahrirat vesaire, Vali tarafından kapı kethüdasına yazılır ve o da Bâbâliye arzederdi. Verilecek cevap da yine kapı kethüdasına tevdi edilirdi, Babîâlî lüzum gördüğü zaman bir zatın uhdesinden kapı kethüdalığını alır ve vazifesini başka birisine tevdi ederdi. Bir şahıs uhdesinde birkaç kapı kethüdalığı içtima eder ve devletin diğer dairelerinde vazifeleri bulunan kimseler bu vazifeye tayin olunabilirlerdi. Bazı eyaletlerin kapı kethüdalıklarının muayyen makamda olan kimselere tevdi olunmak âdeti vardı. Bu arada Trabzon kapı kethüdalığı ötedenberi sadaret mektupçularına ihale olunurdu.

Taşralarda bulunup ta mansup olan vüzeranın kapı kethüdalarına, Babîâlîde, sadrazamın huzurunda bilvekâle mansıb hilati giydirilmek teşrifat usulündendi.

Vüzerâ ve küberadan tekaüt edilen ve nadiren İstanbul civarında ve ekseriya Bursa, Gelibolu, Tekirdağ gibi mahallere ikame olunan zevata, gümrüklerden beşer yüz, biner kuruş derecesinde aylık tahsis ve bazı malûl ve ihtiyar kâtip ve muhtaçlara gümrüklerden tekaüt ulufesi namıyla bir mikdar para ihsan olunurdu.

2 — TAŞRA TEŞKİLÂTI

Eyaletler:

İmparatorlukta idari cüz'ü tamlar, eyalet ve sancaktan ibaretti (1). Bu idare, hemen bugün merkezî imparatorluklarda olduğu gibi, askerî bir idare olduğundan, idari cüz'ü tamlar da askerî esasata göre tanzim olunmuştu. Bir ülke zaptedildiği zaman, orası, birkaç eyalet ve sancağa taksim olunur, arazisi de ziamet ve tim ar olarak ayrılırdı. Her memleketin kalesine dizdar ve muhafızlar tayin, ayrıca cebeci, topçu, yeniçeri olarak iki bin yerli kolu yani kale yamağı tertip olunur ve bunlara ocaklık tahsis kılınan muayyen bir arazinin öşür varidatından veyahut cizye, gümrük gibi rüsumat hasılatından muayyen ulufeler

(1) Serî işlerin riyyeti için kadı gönderilen mahaller de kaza itibar olunurdu.

verilirdi. Anadolu ve Rumelinde bulunan yerli kolu neferlerinin miktarı, ulufeleri muayyen olurdu. Bunlar kalenin muhafazasıyla mükellef bulunurlardı. Zaptedilmiş olan yerlerin idarelerine ve devlete ait olan emvalin tahsiline vali, mutasarrıf, muhassıl ve kadı nasbolunurdu. Valiler eyaletlerin, mutasarrıflar sancakların idarelerini deruhte ederler, muhassıllar devlete ait olan ve kanunnamelerle tayin ve tahdid edilen vergileri toplarlar, kadılar da şer'î işleri ve ebedî işleri rüyet ederlerdi.

Ayrıca her şehir ve kasabada ahali tarafından müntehap bir de ayan sınıfı bulunurdu. Mirî tekâlifin, memleket masraflarının tevzi ve tahsili, defterlerinin tertip ve tanzimi hususunda, vali, mutasarrıf ve kadılara bu ayanlar muhatab olur, onlar da bu işleri memleketin ileri gelenlerde toplanarak görüşürler ve tesviye ederlerdi. Bu suretle ayanlar, ahalinin vekili, ümera ile ahali arasında vasıta idiler.

Eyalet idareleri, buldukları yerin tabîi, siyasi ve idari icaplarına göre has, salyane, iltizam ve malikâne şeklinde olurdu.

Has usulü:

Bir memleket fethedildiği zaman, arazisi tesbit ve tahrir ettirilir, her köyün oşür hasılatının miktarı, nüfusu, kaç haneden ibaret bulunduğu, kazaların müstakilen veya müşterek olarak kullandıkları orman, mer'a tesbit olunur ve yüz bin akçelikten fazla oşürü olan kısım ayrılır, buna has denilirdi. Haslar, Padişahın kendisine ayrıldığı gibi ayrıca vüzera, beylerbeyi, mirliva (sancak beyi) vesair bendegâna da tefviz edilebilirdi; herhangi bir memleketin zaptında hizmeti sebkenlere verildiği gibi, vezirliğe, beylerbeyiliğe veya sancak beyliğine tayin olunan ricale de verilir ve bunlar memuriyetin devamı müddetince, tayin olunan bu hasın oşrünü alırlar ve kendilerine ayrıca hizmetlerine mukabil birer bedel verilmezdi. Bu suretle her mansıbın mutasarrıfı, muayyen olan hasına tasarruf eder ve has sahibi, sefer vukuunda, hassının her beş bin akçesi için, harbe, her türlü masrafı kendisine ait olmak üzere-

tam teçhizatı bir cebeli götürmeğe mecbur olurdu. Vezirlere, diğer erkâna verilecek hasların mikdarı kanunlarla tayin ve tesbit edilmiş olduğundan, bunlara bunun haricinde birşey verilmezdi.

Fethedilen arazide, hasılatı 20 bin akçeden yüz bin akçeye kadar olan dirliklere zaamet denilir ve bunlar da her eyalet merkezinde bulunan hazine ve timar kethüdalarına; her sancakta bulunan alay beylerine, kalelerin dizdarlarına, İstanbulda Padişahın yanında bulunan kapıcıbaşılara, divanı hümayun hâcegânına, müteferrikalara, defterhane, hazinesi âmire ve divanı humayun kalemi kâtiplerine tevcih olunurdu, Keza bunlar da ziametin her beş bin akçesi için sefere bir cebeli göndermekle mükellefti. (1)

Salyane usulü :

Bazı eyalet ve sancaklar salyane suretiyle idare olunurdu. Salyaneli denilen eyaletlerle sancaklar, diğer yerler gibi, vaktiyle has, ziamet ve timarlara ayrılmamış olduğundan buraların her türlü mirî tekâlifî ve öşürü devlete aitti. Bu tekâlif mukataacılar tarafından tahsil edilir ve doğrudan doğruya hükümet hâzinesine yatırılırdı. Toplanan paralardan miri miran ve mirlivalara, salyane, yani yıllık maaş verilirdi. Yerli kulu tâbir olunan mahalli askere verilecek ulufe de buradan verilirdi. Bunlardan artan para doğrucu İstanbul hâzinesine gönderilirdi. Buralardan gelen varidat fazlasının İstanbula varışı, muayyen bir merasimle olur ve buna (Suru hümayun) denilirdi. (2)

(1) Ayni Ali efendi, 1016 H - 1607 M. tarihinde kaleme aldığı (Kavanini âli Osman der mezamini defteri divan) adlı eserinde5 has ile idare olunan Beylerbeyilikleri şunlar olarak gösterir:

Rumeli, Anadolu. Karaman, Diyarbekir, Şam, Sivas, Erzurum, Van, Bedun(?), Cezayir, Halep, Maraş, Kıbrıs, Bosna, Temeşvar, Trab- lıuşam Trabzon, Kefe, Rakka, Şehri zor, Çıldır, Kars, Musul.

(2) Ayni esere göre, salyane ile idare olunan eyaletler şunlardı:

Mısır, Bağdat, Yemen, Habeş, Basra, Lahsa, Cezairi garp, Trablusgarp, Tunus.

Bir eyaletin bir kısmı sancaklarının Has, bir kısmının salyane ile idare edildiği olurdu. Meselâ Kıbrıs eyaletinin yedi sancağından dördü has, üçü salyane ile; Şam eyaletinin yedisi has, üçüsalıyane ile idare olunurdu.

İltizam usulü:

Bir sancakta ziamet ve timar dahilinde bulunan araziyi dirlik sahipleri bulunanlar işlettiklerinden, buralardan o eyalet valisinin hissesine bir menfaat temin edilmezse, devlete ait olan miri mukataat yani resimler, vergiler ve gümrük varidatı gibi hasılat muayyen bir bedel mukabilinde valilere satılırdı. Valiler de kendilerine satılmış olan bu vergilere zamlar yaparak mültezimlere ilzam ederlerdi.

Mamafih bir sancakta 80-100 mukataa varsa, vali bulunanlar, onun 5-10 tanesini, erkânı devlet ve enderun ricalinin ricaları üzerine, kayıtlı olan bedeliyle veya biraz zam yaparak onların müntesiplerine vermeğe mecbur oldukları gibi, 5-10 tanesini de memleketin ileri gelenlerine, birazını da dairesindeki erkânına verir ve artanını da taliplerine ihale ederlerdi. Mahaza salyane ile idare edilmekte olan sancaklardan birkaçının salyanesi ref olunarak iltizam suretiyle idar edildiği de olurdu. Meselâ yedi sancaktan ibaret bulunan Halep sancağının iki sancağı salyane ile idare olunurken, bu usul kaldırılmış ve yine iltizam usulü vazolunmuştu, İltizam usulünde ziamet ve timar olmazdı, (1)

Vakıf olan arazinin öşür ve diğer hasılatı da mütevellilere terkedilmiş olduğundan bu gibi araziye mevkuf arazi denilirdi.

İmparatorluk dahilindeki bazı sancakların yurtluk ve ocaklık olarak, eshabına tahsis edildiği de olurdu. Meselâ Diyarıbekir eyaleti 19 sancak ve beş hükümetten ibaretti(2) Bu 19 sancağın 11 i Osmanlı sancağı, diğer sekizi de Kürt beylerinin idi. Bu sancaklar, beylere, fetihleri sonunda sancaklık tarikiyle verilmiş ve hattâ sancak itibar olunmuştu. Fakat bunlar yurtluk ve ocaklık olarak verilmişti. Beyleri, azil ve nasb kabul etmezlerdi. Kendileri öldükleri

(1) Aynı Ali, yukarıda bahsi geçen risale, ikinci fasıl, eyaleti Halep.

(2) Bu hükümetler Aynı Ali efendiye göre, Cizre, Eğil, Genç, Palu, Hard (?) hükümetleri idi.

zaman da, sancakları oğullarından başkasına, verilmezdi. Fakat diğer sancaklar gibi arazisi tahrir olunur, ziynet ve timarlara ayrılırdı. Sefer vaki olunca, zaîm ve timar erbabı ve alay beyisi ile beraber sancak beyi, diğer sancak beyleri gibi sefere giderlerdi. Bildirilen hizmete gelmiyen beylerin sancakları üzerlerinden alınır, oğluna veya akrabasına verilir. Hâkimler buralarda mülkiyet üzere tasarruf ederlerdi (1).

Mekkeimükerrerme emirlikle idare olunurdu. Emirler kabilelerin şerifleri arasından seçilir, intihabına dair de Babîâlıden menşur gönderilirdi. İmaret mahlul olduğu veya tayin olunan zat henüz mahalline gidemediği zamanlarda kaymakamlıkla idare olunurdu.

Eyalet beyleri, Beylerbeyiler (Valiler):

Kanunî zamanında, imparatorluk 34 eyalet ve 377 livadan ibaretti (2). Her eyalet valisi sefer vukuunda üç binden aşağı olmayarak kapı halkı ve yüz bine yakın askerle sefere iştirak ederdi. Livaların her birinde 1000 asker bulunurdu. Beylerbeyinin oturduğu sancağa, paşa sancağı adı verilir. Meselâ Anadolu eyaletinin paşa sancağı Kütahya, Rumeli eyaletinin paşa sancağı, İşkodra, Trablusgarbın paşa sancağı Trablus idi.

Kanunnamelerin tetkikinden anlaşıldığına göre, gerek eyalet ve gerekse sancak beylerinin biri askerî, diğeri idari olmak üzere iki nevi vazifeleri vardı: Sefer vukuunda maiyyetindeki cebeliler ve timarlı sipahilerle birlikte serdar ekremin maiyyetine girer ve muharebenin devamı müddetince serdar tarafından verilen her türlü askerî vazi-

(1) Aynı esere göre, yurtluk ve ocaklık suretiyle tasarruf olunan Kürt sancakları şunlardı:

Sufahan, Kulp, Mehran, Tercil, Atak, Bertek, Çapakçur, Çermik.

(2) Eyaletlerin ve kendilerine bağlı olan sancakların adları, Bunların haslarının miktarları hakkında fazla tafsilât için bakınız:

(Aynı Ali, Kavanin-i âl-i Osman der mezamin-i defter-i divan; bu eserden naklen, Mansurî zade Mustafa Nuri, Netayicülvukuat C. 1,

feyi ifa, ederdi. Hazerde ise bulunduğu eyaletin her türlü idari umuru kendisine mevdudu. Beylerbeyiler (eyalet beyleri, valiler) mutasarrıf oldukları eyaletlerde saltanat vekili idiler. Her türlü ahkâmı icra ile mükellefler. Sadrazamın bütün memleket üzerindeki nüfuz ve âmiriyet hakkı ne ise, her beylerbeyinin de kendi eyaletindeki vaziyeti aynen o idi. Bunlar kendi eyaletine müteallik olan tevcihat ve işleri görürlerdi: Eyalet içinde mahlûl olan timar ve ziametler, binden yüzbine varınca, her eyaletin beylerbeyisi, onları erbabına tevcih ve icmal defterine kaydettirerek tezkeresini İstanbula gönderir ve oradan beratı gelirdi. Bir timarı hiç bir suretle ehli olmıyan kimseye vermezlerdi. Şayet verilse bile, timara istihkakı kendilerinde görenler, hükümet merkezine giderek şikâyette bulunurlar ve hakkında şikâyette bulunulan beylerbeyi tekdir ve icabında mansıbından azlolunurdu. Memlekette tevsii mezuniyet usulü cari olmakla beraber başları merkere bağılı idi.

Sancak kadısı öldüğü zaman, yerine İstanbuldan yeni bir kadı gelinciye kadar, buyuruldu ile mevlâ nasbederlerdi. Muayyen zamanlarda eyalet merkezinde divan kurarak, halkın arzu ve şikâyetlerim dinlerler, memleket umurunu müzakere ettirirlerdi. Kadıları da huzuruna celbederek onları dinlerlerdi. Şeriat ahkâmının icrası, teb'anm her türlü hakkının korunması, askerin zaptı raptı, memleketin eşkiya tasallutundan vikayesi, her türlü mezalimin men'i, harp ve siyaset umuru hep kendilerine mevdudu. Kendileri Sultan tarafından tevkil olunmuş vali ve hâkimdiler. Eyaletleri dahilinde bulunan ümera, kadı ve hâkimler kendisinin emirlerine itaata mecburdular.

Vezereti olan beylerbeyinin velâyeti âmmesi, emirülümeradaı ziyade idi. Kendi eyaleti etrafında bulunan beylerbeyiler dahi ona müracaat ederek fermanına itaat etmek mecburiyetinde idiler.

Vüzeradan olan beylerbeyiler, eyaletlerine gelinciye

kadar, yolda halkın kendisine açtığı davaları dinler, mezalimi def için şeriat ahkâmına ve kanunlara göre buyuruldu vermeğe memurdular. Keza mansıbından azledilmiş olan vezir beylerbeyiler, İstanbula gidinciye kadar da yolda aynı şekilde hüküm ve buyuruldu vermeğe mezundular. Yalnız kendi gibi bir vezirin vilâyetine geldiği zaman, orada davaları dinliyemez ve oranın valisine havale ederdi..

Vezereti olmıyan beylerbeyiler, eyaletlerinden mazul oldukları zaman, icrayı hükümetten sakit olurlardı.

Beylerbeyiler bütün muhaberelerini Sadrazamlarla yaparlardı: Sorulacak şeyleri ondan sorarlar, bildirecekleri maruzatı ona bildirirlerdi. Fakat vüzeradan olan valiler, Padişaha telhis göndermek salâhiyetini haizdiler; yalnız onu da sadrazama gönderirler ve onun vesatıyle padişaha arzederlerdi.

Önce zaptedilmiş olan eyaletin valisi, sonra zaptedilmiş olan eyaletin valisine teşrifatta takaddüm ederdi. Bundan yalnız vezareti olan valiler müstesna idi.

Beylerbeydik, sancak beyliği kârdiyde, emektar ve dürüst kimselere tevcih olunur ve mukabilinde kendisinden memleket hizmetinden başka bir akçe ve bir rüşvet vesaire istenilmezdi. Cürüm ve kabahati olmayınca hiç bir vali azl olunmazdı. Gerek valiler ve gerekse sancak beyleri 20-30 sene mansıblarında kalırlar, uhdelerinde bulunan askerî ve mülkî vazifeleri ifa etmekle beraber, ayrıca buldukları mahallerde, gerek harp ganimetleri ve gerek hasılatlarından biriktirdikleri paralarla da memleketin imarına çalışırlardı. Birçok valiler eyaletlerinde han, hamam, medrese, cami ve köprü gibi eserler bırakırlardı.

Vali maiyetleri:

Kanunnamelerde vezirlerin maiyetlerinde istihdam edecekleri kimseler için muayyen kayıtların bulunmasına lüzum olmadığı tasrih edilmiştir. Yalnız çaşnigirleri, müteferrikaları, ağaları, saraç başıları, matharacı, tüfekçi, şatır, çuhadar ve saraçları olacağı tasrih edilmişti. Her ve-

zirin maiyyeti, hassının müsaadesi derecesinde bulunurdu. Fakat satırların altı neferden eksik olmaması, fakat sekiz nefer olması, matharacının bir, tüfenkçinin üç nefer olması meşruttu.

Eyalet merkezlerinde ziamet ve timarların defterlerini tutan, hesaplarını yapan hazine ve timar defterdarları, ziamet kethüdarları bulunurdu.

Vüzeranın üçer, mirimiranların ikişer tuğları vardı. Ayrıca vüzeranın dokuz kat, yani dokuz davul, dokuz zurna, dokuz boru, dokuz dümbelek ve mirimiranların yedişer kat mehterhaneleri vardı. Bunlar günde iki defa, ikindi ve yatsı sonlarında nöbet çalarlardı. Bir yerden diğer bir yere gidileceği zaman, tuğların birisi, birgün evvel, konakçı ile gönderilir, diğeri de paşanın hareketi zamanında ve onun önünde giderdi.

Bunlardan başka vüzeranın kethüdası, divan efendisi, mektuçusu, imam ve harem kethüdası gibi mütemeyyizandan başka olarak her vezirin iç ağalarından 24 gedikli si bulunmak teamül iktizasındandı. Bunların cümlesinin reis ve zabiti silâhtar ağa idi. Bunlar daima paşanın yanında bulunur ve selâm ağası, kapıcılar kethüdası teşrifatçılık vazifesini görürlerdi. Ayrıca hazinedar, divitdar, haftan ağası, çuhadar ağa, iç oğlan baş çavuşu, çamaşır ağaları vardı. Çamaşır ağaları vezirin en mahrem adamlarındandı ve ekseriya kölelerinden olurdu. Daha sonra vekiliharç, anahtar ağası, sancaktar, tuğcu ve tütüncü basofracı başı, birahur, seccadeci başı, peşkir ağası, kahveci sofracı başı, mirahor, seccadeci başı, peşkir ağası, kahveci basılar ve bunların de her birinin üçer yamağı bulunurdu. Bu cemaat 80-100 kişiye baliğ olur ve bütün bunlardan başka olarak kavas, tatar, mehterhane takımı, seyis, akkâm, meş'aleci, aşçı, saraydan gibi uşaklardan asgarî 150 kişi, bulunurdu.

Kavaslar dört veya altı kişiden ibarettiler. Bunlar ok ve yay taşır ve paşaların yanında yaver gibi bulunurlar-

dı. Tatarların vazifesi, İstanbul ve civarda bulunan vali ve ümeraya gönderilecek mektupları götürmekti. Bir vezirin maiyyetinde bulunan tatarların takımı, bir tatar ağası, bir tatar odabaşısı ve 40-50 kadar tatardan ibaret bulunurdu.

Gedikli iç ağalarının zobu denilen üçer beşer hizmetkârı, koğuş uşakları ve seyisleri vardı. Bunlar da 80-100 kişiye baliğ olurdu. İç ağaları eyaletlerin mülhakatına ve sancaklara mübaşirlik ile giderler ve derecelerine göre mübaşirlik hizmeti alırlardı. Bunların voyvoda ve mütesellim taraflarında da aيداتları vardı. Bu sebeple vüzera iç ağalarına, bir ücret vermezlerdi. Yalnız daire halkının diğer sınıfların bairer mikdar maaş verilirdi. Bütün bunlardan başka vüzera dairelerinde bir de tüfenççi ve delil sınıfı vardı. Bunların maiyetlerinde de 100-150 şahıs vardı. Kanunnamelerde her vezir dairesinin tüfenççi haşişinin mikdarı muayyen idi. Mahaza bunların içlerinden bir tanesine serçeşme denilirdi. Binbaşı hükmünde olan bu zatı yanındaki diğer tüfenççi ve delil başılar yüzbaşı makamında tutulurdu. Delil basıların maiyyetlerinde mülâzım vaziyetinde olan kimseler vardı. Onlara da gedikli ağası denilirdi. Deliller vüzera ve mirimiran dairelerinde itaati, işe yarar kimselerdi. Bunlar buldukları dairelerden izin tezkeresi alarak ayrılırlar ve başka bir kapı aramak için çıktıkları zaman, yolda hayvanlarının yem ve yiyeceklerini para ile tedarik ederler ve halka bar olmazlardı. Deliller süvari idiler.

Vüzera ve ümeranın dairesi halkı arasında ayrıca bir cellât başının da bulunduğu vekayinamelerde kayıtlı bulunmaktadır.

(Arkası var)